

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz doksan yedinci İçtima

22 . 2 . 1339. Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	426	dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası	427:429
2. — Sualler	426	2. — Hiyaneti vataniyeden üç buçuk sene küreğe mahkûm Zeybekoğullarından Alioğlu Hüseyin hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	429
1. — Ankara Mebusu Mustafa Efendinin, ashabına iade edilmemiş hayvanata dair Müdafaai Milliye Vekâletinden sual takriri	426	3. — Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	429:434
3. — Âzayi kiram muamelâtı	426	4. — Hiyaneti vataniyeden üç seneye mahkûm Destanoğlu Tuzcu Hasan hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	434:443
1. Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti için yapılan intihap	426:427,444	5. — Müzakere edilen maddeler	444
4. — Lâyhalar	427	1. — Müdafaai Milliye bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	444:448
1. — Mahkûm olduğu elli lira cezayı nakdîyi vermemesinden dolayı kırk gün hapsi lâzımken kanun hilâfına daha fazla hapsedilen Niğdeli Halil İbrahim'in fazla mahkûmiyetinin affına dair kanun lâyihası	427		
5. — Takrirler	427		
1. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Merhum Hasan Fehmi Paşa haremi, Hadice Hanım imzasıyla verilen arzuhalin bir kere de Adliye Encümenince tetkik edilmesine dair takriri	427		
6. — Mazbatalar	427		
1. — Ereğlili Kara Ahmedoğlu Hakkı'nın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,25

REİS : İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER — Süleyman Sırrı Bey (Yozgad) , Hakkı Bey (Van)

REİS — Ekseriyet var, celseyi açıyorum.
Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilimîkat zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Karadeniz sevahiline ihraçedilecek mısır ve mısır unlarından tarifei asliye üzerinden Gümrük Resmî alınmasına, Kayseri Mebusu Âlim Efendi ile 167 refikinin, Van'da Medresetüzzehra namıyla bir medrese küşadına dair teklifi kanunileri Lâyihâ Encümenine, Lâzistan Mebusu Esad Beyin, Hopa - Borçka şosesinin turku umumiye meyanına ithaline, Rize - Erzurum güzergâhının tâyini için bir mühendisim sürati izamına dair temenni takrirleri Nafia Vekâletine, Atine Ziraat Bankasına memur tâyinine dair temenni takriri İktisat Vekâletine havale olundu. Trakya mahakiminden hiyaneti vataniyeye dair verilen hükmümler hakkında Adliye Encümeninden mevru evrak kararı mahsus mucibince muamele olunmak üzere Adliye Vekâletine tevdi olundu. Muş Mebusu Abdülgani Beyle rüfekasının aile hareirahlarına dair tefsirin âm ve şâmil olduğunun İdare Heyetine tebligine dair takriri Kavanini Maliye Encümenine havale, Muş Mebusu Rıza Beyin tecevüzü müddeti mezuniyetten addedildi ve mezuniyete dair Divanı Riyaset kararı kabul olundu. Tedrisatı iptidaiye Kanununun on beşinci maddesinin tadili hakkındaki lâyihai kanuniyenin Memaliki müstahlâsa mahakim mukarreratı hakkındaki Kanundan sonra müzakeresi karangir oldu. Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti için intihap yapıldı. Evkaf Avans Kanunu ikinci defa reye konularak 22 müstenkif ve 33 redde karşı

144 reyle kabul olundu ve Celsei hafiyeye geçildi.

İkinci Reisvekili

Kâtip

Fuad

Hakka

Kâtip

Süleyman

2. — SUALLER

1. — *Ankara Mebusu Mustafa Efendinin, ashabına iade edilmeyen hayvanata dair sual takriri Müdafai Milliye Vekâletine havale edilmiştir.*

REİS — Zaptı sabık hakkında söz isteyen var mı?

Efendim zaptı sabıkı kabul edenler lütfen el kaldırırsın. Kabul edilmiştir efendim.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti için yapılan intihap*

REİS — Efendim Tetkik Encümeni için icra kılınan intihabatta, (Heyeti sesleri) evet, Heyeti için icra kılınan intihapta 230 zat reye iştirak etmiştir. Bunlardan 116 reyle Hacı Tahir Efendi (İsparta), kazanmıştır. Mütebaki rey alanlarda ekseriyet yoktur. Diğer ekseriyet alan zevatın isimlerini okuyorum.

Haydar Bey (Van) 107, Hafız İbrahim Efendi (İsparta) 106, Hüsnü Bey (Bitlis) 98, Ragıb Bey (Amasya) 87, Tahsin Bey (İzmir) 86, Sırrı Bey (Ergani) 71, Müfid Efendi (Kırşehir) 71, Nâdir Bey (İsparta) 68, Abdülgani Bey (Siverek) 65, Esad Bey (Mardin) 55 tir.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Reis Bey bundan sonra zaten reyi işarıyle intihabedilecektir. Reyi izafi ile olmuş, reyi işarıyle olmuş fark yoktur. Binaenaleyh ekseriyet kazanan zevatı reyi işarıyle intihabedelim.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Kanun bozulamaz. Çünkü kanunda intihap diyor.

REİS — Efendim! Üçüncü defa intihap yapmak zaruridir. (Reyi işarıyle olsun sesleri) Efendim kanun intihabı âmirdir. Reye koyamam.

YUSUF ZIYA B. (Bitlis) — Reis Bey bu temül olmuştur. Evvelece de bu yolda intihap vâki olmuştur.

REİS — Kanunun tefsirine mahal yoktur. Kanun tadil edilmiş değildir. Binaenaleyh reyi işarıye mahal yoktur.

4. — LÂYİHALAR

1. — *Mahkûm olduğu elli lira cezayı nakdiyi vermemesinden dolayı kırk gün hapsi lâzımken kanun hilâfına daha fazla hapsedilen Niğdeli Halil İbrahim'in fazla mahkûmiyetinin affına dair kanun lâyihası*

REİS — Evrakı varideye geçiyoruz. Elli lira cezayı nakdiyi ita etmemesinden dolayı kırk gün hapsi lâzımken hilâfı kanun daha fazla hapsedilen Niğdeli Halil İbrahim'in fazla mahkûmiyetinin affına dair lâyiha kanuniye var, Adliye Encümenine veriyoruz.

5. — TAKRİRLER

1. — *Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Merhum Hasan Fehmi Paşa Haremî Hatice Hanım imzasıyla verilen arzuhalin bir kere de Adliye Encümenince tetkik edilmesine dair tavriri*

REİS — Merhum Hasan Paşa ailesi Hatice Hanım tarafından verilen istidanın bir kere de Adliye Encümenince tetkik edilmesine dair Erzurum Mebusu Salih Efendinin tavriri var, Adliye Encümenine.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Taallûku yoktur. Adliye Encümeni mahkeme değildir.

NEŞET B. (Kângırı) — Bunun için söz isterim. Salih Efendinin tavriri dolayısıyla.

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Söz söylemeye hakkın yok...

NEŞET B. (Kângırı) — Nasıl yok.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — İstida Encümenine gitsin.

LÜTFİ B. — Efendim, İstida Encümenine

gönderiniz! Bu hususa dair diğer evrak daha var, onunla birleştirilsin.

REİS — Efendim, Adliye Encümenine gitmiştir.

REİS — Efendim, ref'i hüküm, af ve tasdik mütaallik mazbatalar var, okuyacağız:

6. MAZBATALAR

1. — *Ereğlili Kara Ahmedoğlu Hakkı'nın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ereğli hapsanesinde mahpus İmranlar karyesinden Kara Ahmedoğlu Hakkı'nın affı hakkında kanun tedvinine lüzum olmadığına ve karar mazbatasıyla affın icrasına dair Adliye Encümeni mazbatası var okuyoruz:

Heyeti Umumiyye

Sirkat fiilinden sureti katiyede üç sene kürek cezasına mahkûm ve Ereğli Hapsanesinde mahpus İmranlar Karyesinden Kara Ahmedoğlu Hakkı bini Feyzi'nin mâlûliyeti dairesine mebni bakıyei müddeti cezaiyesinin affına mütaallik Heyeti Vekileden mevruz 9. I. 1339 tarihli lâyiha kanuniye ile merbutatı ve icabı müzakere olundu. Lâyihaya merbut Tıbbi Adli Müessesesinden müta raporda dermehan edilen mütalâatı fenniye ile tahakkuk eden ahvali maraziyye binaen ikmaline bir müddeti kalile kalmış olan mahkûmu merhumun bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki teklifi mezkûr şayanı kabul görülmüş olup ancak Meclisi Âliden südur edecek bu yoldaki aflar için hususi kanun tedvin olunuyarak karar mazbatalarıyla af icra ve tatbikinin Heyeti Umumiyye arzına ekseriyetle karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi

Canik

Emin

Mazbata Muharriri

Biga

Meclisin usul ve temülü vehile işbu affın şekli kanunide ısdarı mütalâasındayım

Hamid

Kâtip

İsparta

Tahir

Âza

Saruhan

Refik Şevket

Âza

Karahisarî Şarkî

Affı hususilerin dahi kemakân bir kanun şekli ve mahiyetinde icra ve tesbiti mütalâasında

Ali Sürurî

Âza

Maraş

Âza

Siird

Muhalfim

Mustafa Sabri

REİS — Efendim; mazbatada; «az bir müddeti kalmıştır, affı için esbabı kanuniye mevcuttur, yalnız kanun tedvinine mahal yoktur, mazbatanın kabulüyle affı lâzımgelir» deniyor. İki zat da buna muhalefeten diyorlar ki, af; umumi ve hususi olsa da bir madde tedvinine lüzum vardır. (Hayır hayır, sesleri) Mazbata hakkında söz istiyen var mı efendim? (Hayır, sesleri) Adliye Encümeni mazbatasını aynen reyî âlinize vaz'ediyorum.

HAMİD B. (Biga) — Müsaade buyurun Reis Efendi Hazretleri! Efendim, bendeniz affın icrasına muhalif değilim. Esas karar ittifakı âra ile tasvibolunmuştur. Ancak Meclisi Âlinizin zamanı küşadından beri gerek umumi olsun, gerek hususi olsun affa mütedair sudur eden mukarreratın şekli kanunide tatbiki, öteden beri takibettiği usul iktizasındandır. Binaenaleyh mellei kanuniyemize geçecek olan bu mazbatanın bir mustantık kararname gibi Meclisten suduru ve affın o suretle icrası muvafık kanun değildir. Usul ve teamül veçhile ve Hükümetten gelen teklif veçhile bu affın kanun şeklinde tedvinini bendeniz teklif ediyorum. (Doğru, sesleri)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim affı talebedilen zatın zannederim, esbabı mucbâsini Adliye Encümeninde tetkik ettik, muvafık bulduk. Heyeti Aliyenize arz ediyoruz. Yalnız Hafız Mehmed Beyle bendenizin beraber verdiğimiz müşterek takrir vardır. O takrirden bu gibi affı hususiler, salâhiyeti icraiyeden mütevellid olduğu için, daimiyeti iktiza etmiyen ve umumiyeti şâmil olmıyan bir kanun şeklinde, tedvini muvafık olmadığımı arz ederek fimabait idam cezalarının tasdikinde, hiyaneti vataniyeye ait ceraimdeki ref'i hüküm ve tasdik hüküm gibi mesailde nasıl ki kararla hareket ediyorsak, teamül bu yolda ise, bu da icrai hususattan olmak dolayısıyla bunun da, bir kararla olması yolun-

daki mütalâamız Adliye Encümeninde, bir reyî muhalife karşı ekseriyetle mazharı tasvibolmuştur. Ve zannederim ki, bu şekil de en muvafık bir şekil olacaktır. Ayrıca kavanin mecmualarına Ahmedoğlu Mehmed'in affına dair Kanun diye dercetmekle eşhas miktarınca kanunu çoğaltmaya da lüzum yoktur. Bunu karar halinde kabul ettiğiniz dakikadan itibaren mesele halledilmiş olur.

NEBİL Ef. (Karahisarî Sahib) — Efendim Refik Şevket Beyefendinin noktai nazarına iştiyak ediyorum. Aflar bir kanun değildir. Sırf İradei Milliye'nin bir tecellisidir. İradei Milliye'nin tecellisi olduğundan dolayı mevaddı kanuniye tedvini muvafık değildir. Ve doğru olamaz ve daha doğrusu buradaki aflar evvelki Hükümetimizin şekline göre padişahın, hükümdarın, halifenin, her hangisini kabul ederseniz ediniz, hukuku esasiyesinden olduğundan cürmü tahfif veyahut af veyahut tasdikten ibaret kalan bir meseledir. Burada da af, doğrudan doğruya hukuku hükümlerden olan bir şeydir. Madde tanzimine lüzum yoktur. Yalnız bir kararla olur, yalnız bir kararla halledilmesi lâzımgelir.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim, bu mevkufun esbabı affı, öyle üç ay, beş ay kalmak meselesi değildir. Bu adam, gayrikabili tedavi illetle mâlûl olmuştur. Üç ay, beş ay kalması esbabı af değildir. Bununla beraber ulül-emr için affetmek salâhiyeti katiyen yoktur. Bu gayrihukukidir. Salâhiyeti hukukiye olmamakla beraber, salâhiyeti idariye mündefi değildir. Salâhiyeti hukukiye olmayınca kanun tanzim etmeye mahal yoktur. Malûmuâlileri kanun umuma aittir, şahsa ait değildir. Gerçi şimdiye kadar teamülle; İradei Seniye ile af çıkmışsa da gayrihukukidir. Gayrihukukî olan bir kararı yahut bir kanunu kabul etmek, Heyeti Teşriyenin hukuşinaslığıyla gayrikabili telif-tir. Onun için böyle hususi kararla Adliye Encümeni kabul etmiştir. Adliye Encümeni mazbatasının kabulünü teklif ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bendeniz de, arkadaşlarımla fikrine iştiyak ediyorum. Affa ve saireye ait...

REİS — Efendim, mesele tenevvür etmiştir. Mesele, af bu bir kanunla mı, yoksa bir kararla mı olsun şeklindedir. (Kararla sesleri) Binaenaleyh, Adliye Encümeninin tanzim etmiş olduğu mazbatayı reyî âlilerine vaz'ediyorum. Ka-

bul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyetle mazharı affolmuştur.

2. — *Hiyaneti vataniyeden üç buçuk sene küreğe mahkûm Zeybekoğullarından Alioğlu Hüseyin hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Söke'nin Âsitepe karyesinden Zeybekoğullarından Alioğlu Hüseyin hakkındaki hiyaneti vataniye hükmünün ref'iyle Adliye Vekâletine evrakın iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası var efendim; o okunacak :

Heyeti Umumiyeye

Kıtai askeriyesinden firar ve tariki şekavete sülûk ile bu esnada İbrahimioğlu Emin zevcesi Elife'nin parmağını cerhederek tatili uzvuna sebebiyet vermek fiillerinden müttehem ve Aydın Cinayet Mahkemesi kararıyla İstiklâl mahkemesine sevk edilen Söke'nin Âsitepe karyesinden Zeybekoğullarından Alioğlu Hüseyin'in tevdi kılındığı İstiklâl mahkemesinin tatili faaliyet etmesi üzerine iade olduğu Aydın Bidayet Ceza Mahkemesinde Hiyaneti vataniye mücrimleri hakkındaki Kanuna tevfikân rüyet edilen muhakemesi neticesinde Kanunu Cezanın 177 nci maddesine tatbikan üç buçuk sene küreğe konulmasına karar verilmişse de meselede hiyaneti vataniye evsafı mevcudolmadığı halde mahkemei mezkûrece vazife ve salâhiyet cihetleri nazarı dikkate alınmıyarak mahza işin askerden firar etmiş bir şahsa taallûk etmesi gibi esbabı âdiyeden nâşi rüyeti cinayet mahkemesine ait bir fiili cinâiyi rüyet eylemesi muhalifi kanun bulunduğundan hükmü lâhikın ref'iyle evrakı dâvanın merciine berayı tevdi Adliye Vekâletine iadesi zımında Heyeti Umumiyeye arzına bilittifak karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
Tahir	Refik Şevket
Âza	Âza
Siird	Karahisarî Şarki
Hacı Mustafa Sabri	Ali Süruri

REİS — Efendim malûmuâlileri mazbata vasfı cürüm itibariyledir. Cürüm mahiyet iti-

barıyla hiyaneti vataniye değildir, ceraimi âdiyedendir. Ahkâmı umumiye dairesinde muamele yapılsın deniliyor. Söz isteyen yok. Mazbatayı reyî âlilerine vaz'ediyorum. Adliye Encümeninin mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Evrakı Adliye Vekâletine gönderiyoruz.

3. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Mercanoğlu Cemil Yaşar hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Meşruiyeti Milliye aleyhine tefevvühatta bulunan Arab Cemil Yaşar hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası var okunacak :

Heyeti Umumiyeye

Meşruiyeti Milliye aleyhinde tefevvühatı ihanetkâranede bulunmak cürmünden dolayı maznununaleyh olan Bursa Valisi Ziver Bey adamı İstanbullu Arab Cemil Yaşar'ın üç sene müddetle küreğe konulmasına dair Bursa Bidayet Ceza Mahkemesinden sudur eden hükmü havi evrak Adliye Encümenince bittetkik merkumun muhtelif zaman ve mekânlarda Hükümeti Milliye'nin gayrimeşru olduğundan ve saireden bahsile kavlen hiyaneti vataniyede bulunduğu ve Yunanlılara hafiyelik eden Bekir Sâmî ile teşriki hiyanet ve ülfet eylediği ve tefevvühatı vâkiasının bu esnada vukua geldiği sabit olduğuna binaen merkum hakkında verilen hüküm ve karar musip ve muvafıkî kanun görülmüş olduğundan berayı tasdik Heyeti Umumiyeye arzına müttefikân karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
Tahir	Refik Şevket
Âza	Âza
Karahisarî Şarki	Siird
Ali Süruri	Hacı Mustafa Sabri

BEHÇET B. (Kângırı) — Anlıyalım efendim; evrakı esasiyesi okunsun, sarf ettiği kelimeler nedir?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim yine bu hüküm - zannediyorum ki - bu kanunun maksadına hiç tevafuk etmemektedir.

Binaenaleyh işgal zamanındaki bu işi, Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine kavlen, fiilen isyanı mutazammın bir şekle sokmak nasıl olur? Esasen Yunan işgali altında bulunan bir mahalde Büyük Millet Meclisi aleyhine kavlen, fiilen hareket ederse bu anlaşılabilir. Yoksa söylenen bir sözü Meclisin aleyhinde tefevvühatı lisaniye diye telâkki buyurursanız memaliki müstahlasa ahalisinin yarısından fazlasını hapsanelere doldurmuş olursunuz. Acaba bu sözler zaman ve mekân itibariyle nasıl söylenmiştir ve nasıl sabit olacaktır? Falan yerde filân adam şöyle söyledi. Bunlar tezvîrat da olabilir. Harekâtı Milliyeye karşı fiilen mukabele eden ve cinayet yapan insanları affettiniz. Bu sözü söyleyenler acaba hangi tesir altında söylemişler? Bunların mahiyeti anlaşılmalıdır. Binaenaleyh fıkrai hükmiye okunmakla beraber böyle tefevvühatı lisaniyede bulunduğundan, kavlen hiyaneti vataniyede bulunduğundan gibi ufak şeylerle çok uğraşmıyalım.

HAMİD B. (Biga) — Efendim, Hiyaneti vataniye Kanununun memaliki meşgulede cari olmayacağına dair kanunda bir sarahat yoktur. Nitekim Meclisi Âlinizden sudur eden hiyaneti vataniye mücrimîninden bir kısmının affına mütedair olan Kanun memaliki müstahlasadaki mücrimîne de teşmil edilmiştir. Şimdi efendim, mahkûmunaleyh Arap Cemil Yaşar İstanbul Hükümeti tarafından Bursa'ya tâyin edilen Ziver Beyin maiyetinde gelmiş, tamamen İstanbul Hükümetinin sadık bendelerindedir. Kendisi hüsnühizmetine mebni Ziver Bey tarafından gişe memurluğuna tâyin edilmiş ve Yunan işgalinden bilistifade Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetinin gayrimeşru olduğundan, cânî ve kaatil bulunduğundan bahşile halkın kesri mâneviyetini istilzam edecek ve binaenaleyh Meclisi Âlinizin enzarı umumiyede gayrimeşru olduğunu gösterecek surette birtakım tefevvühatta bulunmuştur. Binaenaleyh merkumun tefevvühatı kavliyesi tarifâtı kanuniyenin hututu esasiyesi dairesinde bulunduğundan dolayı Encümeni Adliyeniz hükmü vâkûn tasdikını Heyeti Celilenize arz ediyor ve bunda muhalifi kanun bir şey yoktur ve Hiyaneti vataniye Kanununda da memaliki meşgulede bulunan hiyaneti vataniye mücrimlerinin tecziye olunmayacağına dair bir sarahat yoktur.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Ziver Bey ne olmuş?

HAMİD B. (Biga) — Ziver Bey firar etmiş, binaenaleyh bu da onun adamıdır. Ve Yunanlıların işgalinden cüret alarak maksadı leîmanesini tamamen izhar etmiştir.

LÜTFİ B. (Malatya) — Bunun tefevvühatı acaba Bursa'nın işgali zamanında mı, yoksa evvel mi?

HAMİD B. (Biga) — İşgal esnasında, mâlûmuâliniz Bursa'nın işgalinden sonra İstanbul Hükümeti Bursa'ya bir vali göndermiş. Bu adam da valinin bendei sadıki olmak itibariyle bu halde içtisar etmiştir.

Dr. ABİDİN B. (Lâzistan) — Muhterem arkadaşlar; Mazbata Muharriri Beyefendinin izhar ettiği kanaat eğer fıkrai hükmiyeye tetabuk ediyorsa hakikaten bu hal bu adam için bir kabahattir ve kabahat olduğuna ben de kanaat ederim. Onun için her halde fıkrai hükmiye okunmalıdır. Eğer böyle değilse arkadaşlar! Yunan işgalinde yalnız o Ziver'in getirdiği adam değil, belki çok, pek çok vatanperver bildiğimiz şahıslar böyle hiyel ve desaisle kendilerini kurtarmışlardır. Meselâ bir tanesini biliyorum ve benim elimden geçmiştir. Ve bir iş için gitmiştir. Ve bu benim arkadaşlarımdandır. Fakat en sonunda sıkıştığı zaman arkadaşını idam etmekle beraber diğer taraftan sıkıştığı vakitte bu kuvayı bağıye bana bir vazife teklif etmek istedi. Bunun için firar ettim. Bu heriflerle beraber değilim, hattâ isterseniz fedailik edeyim... Demıştır. Bu sayede kendisini kurtarmıştır. Bu arkadaş... Fakat, maatteessüf zamanı gelince söylerim ki, yine Nemrud Mustafa'nın zamanında bulunan bâzî zevat hâlâ duruyor. Ve bu kaçmıştır diyerek tekrar yakalıyorlar ve burada da birtakım bukelemun simaları çok görüyorum. (Kahkahalar) Evvelâ bunları yakalayın, evvelâ bunlar asulsın, bu adam Ziver Beyin yanına gelmiş, hizmet etmiş, bu adam cahil adamdır. Ziver'in yanında hizmetçilik eder, her şey yapar. Binaenaleyh fıkrai hükmiyeyi görmeliyim. Ondan sonra reyimi vermeliyim.

REİS — Efendim! Müsaade ederseniz bir şey söyleyeceğim. Bir teklif vardır. Fıkrai hükmiyenin okunmasını reye koyacağım.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bunu reye koymaya lüzum yoktur. Fıkrai hükmiyeyi okun-

mak zaruridir. Tasdik olunacak Adliye Encümeni mazbatası değil; fıkrai hükmiyedir. Adliye Encümeni mazbatasını bizi tenvir için gelmiştir.

REİS — Efendim evrakı esasıye okunsun deniliyor. Evrakı esasıyenin okunmasına maatteesüf imkân yok. Arzu buyurursanız okuyalım fıkrai hükmiyeyi.

Efendim fıkrai hükmiyenin okunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mahkemenin kararı, yani fıkrai hükmiye okunuyor.

Fıkrai Hükmiye

İcabi keyfiyet ledetteemmül ezminei muhtelifede eşhası mütaaddideye karşı Hükümeti Milliye'nin meşruiyeti aleyhinde beyanatta bulunmak suretiyle hiyaneti vataniye cürmünü irtikâbetmek maddesinden maznunualayh olup hakkında ısdar kılınan gayrimuvakkat tevkif müzekkeresi üzerine muhakemesi mevkufen icra kılınan Bursa'nın Hocataşkın mahallesinde mukim anasıl Üsküdar Evliyahoca mahallesinde mukayyet Mercanoğlu otuz sekiz yaşında Arap Cemil Yaşar hakkında icra kılınan muhakemei aleniye ve vicahiye neticesinde maznunu merkum Cemil Yaşar'ın Yunanlıların Bursa'yı işgal etmelerini mütaakıp İstanbul Hükümeti tarafından Bursa Valiliğine tâyin kılınmış olan Ziver Beyin maiyetinde Dersadet'ten Bursa'ya gelip Tahtakale'de Belediye Gişesi Kitabetine tâyin kılınarak vazifei memuriyetini ifa etmekte iken Yunanlıların âmâline hizmetle müstehir Hafıye Bekir Sâmî ile sıkıca temas ve münasebette bulunarak merkumun maksadı hainane ve leîmanesinin husulüne hizmet ve muavenet ettiği gibi Belediye Gişesinde müstahdem memurinden Osmanoğlu Halil, Sadıkoğlu Ali, Dâvavekili Nazmi Beyin mahdumu Reşid ve Belediye çavuşlarından Mehmed Efendi mahdumu Arif, Hafız Cafer Efendi mahdumu Hafız İzzet, İsmail Hakkı Efendi mahdumu Mevlüt Nuri efendilere karşı tafsilâtı zabıtnamede mahki olduğu veçhile Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin meşruiyetine isyanı mutazammın olarak kavlen ve biddefat muhalefet ve ifsadatta bulunduğu ve Hükümeti Milliye rüesa ve erkânı haklarında hakaretâmiz birtakım elfazı galiza sarf ettiği maznunu merkum Cemil Yaşar'ın teyilen vâkı olan sureti ifadesi ve ikrarı ve maalkasem-istima kılınan Kocanaib mahallesinden Tahtakale'de Gişe Memuru kırk yedi yaşında Halil Efendi bini Os-

man İsa Bey, Fenarî mahallesinde mukim Tahtakale'de kırk beş yaşında Ali bini Sadık, İbrahimpaşa mahallesinde mukim Tahtakale'de Belediye Gişesinde Kâtip üç yüz on yedi tevellütlü Reşid Efendi bini Nazmi Bey, Bayezidpaşa mahallesinde mukim otuz dört yaşında Belediye Çavuşu Arif bini Mehmed, Alacahırka mahallesinde mukim Belediye çavuşlarından otuz altı yaşında Hafız İzzet Efendi bini Hafız Cafer Efendi, Yeni yol başında Sarı Abdullah mahallesinde Batumlu otuz yedi yaşında Nuri bini İsmail, ve Ebuishak mahallesinde mukim Belediye Kantarcısı yetmiş dört tevellütlü Hüseyin bini İsmail ve Bursa'nın Alacamescit mahallesinde mukim anasıl Harputlu Bursa'da Belediye Elektrik Dairesinde müstahdem yetmiş beş yaşında İsmail bini Ali'nin şahadet ve ihbaratı ve tahkikatı iptidaiye evrakı münderecatı delâletleriyle mertebeli sübuta vâsıl olmuş ve olveçhile kanaati tammei vicdaniye hâsıl olduğundan hareketi vâkasına tevafuk eden Hiyaneti vataniye Kanununun üçüncü maddesi mucibince üç sene müddetle küreğe konulmasına ve iptidaiye tevkifi tarihi olan 13 Teşrinisani 1338 ve 23 Rebiülâhîr 1341 tarihinden itibaren sebk eden müddeti mevkufiyetinin icrayı mahsubuna ve yüz altmış kuruş masarifi muhakemenin istifasına vicahten karar verilerek Mitiddeiumumi Kemal Bey muvacehesinde âlenen tefhim kılındı.

21 Teşrinisani 1338

Ceza Hâkim Muavini

Ahmed Niyazi

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar Adliye Encümeni hakikaten bu evrakı tetkik etmiştir. Arab Cemil eşirrayı malûmeden bir adamdır. Birçok zamanlar Bursa'ya gelip giden insanlara fenalık ederdi. Hattâ bunun gibi eşhasın mevcudiyetinin meydanda kalması da caiz değildir. Bu adam ne söyliyebilir. Bir heyeti içtimaiyeyi rencide edecek bütün fazahatı lisaniyeyi bir milletin benliğini yıkacak birtakım harekât ve sekenatı irtikâbeden bir rezilin velev ki, Yunan işgali hengâmında olsun, acaba Yunan işgali zamanında söylediğinden dolayı neden mâzur telâkki ediliyor? Malûmuâhileri, Türklerde bir darbimesel vardır : «İnsan iş başında, köpek leş başında belli olur» derler. Hâşa huzuru âlilerinden, bu adam öyle bir kelptir ki, mahiyetini, rezaletini meydana koymuş rezil, alçak bir adamdır. (Esastan bahset sesleri) Esası mesele de öyledir.

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Cürmü var mı, yok mu? Onu söyle. Böyle birçok kelpeler var.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arab Cemil birisine dört şamar vursa ve bir karşın da atsaydı belki affedilirdi. Fakat bir milletin heyeti mecmuasını rencide edecek lisanen açılan bir yara kabili af değildir. Binaenaleyh daha ne yapmak lâzımgelir? Yani Arab Cemil ikinci defa daha büyük bir rezalet yapsın da ondan sonra mı bu cezayı tatbik edelim? Binaenaleyh mazbatayı aynen kabul edelim!

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Muhterem arkadaşlar, fenalık yapan her kim olursa olsun, bittabi yaptığı işin derecesine göre bunun âkıbetine mâruz kalması, kanuni cezası ne ise onu çekmesi pek tabiidir. İster işgal mıntakası dâhilinde, isterse işgal harici mıntakada olsun, her fiil hakkında kanunen tâyin, tasrih edilmiş olan hükmü tatbik etmek suretiyle adaletin tecelliyatına hizmet etmek hem vâzı kanunların vazifesi ve hem de kanunu tatbik ile mükellef olan memurların birinci vazifesidir. Bir adam ahlâken fena olabilir. Bir adam o ahlâki fenalığı efaliyle izhar edebilir. Fakat hiç kimsenin, zâhir olan ahlâki fenalığını ve harekâtını yüzüne vurmaya kanunen hak verilmemiştir. Bu itibarla rüfekayı kiramdan rica ederim, herkes hareketinin cezasını görür. Fakat biz dahi o işi tasrih ederken kendimizde bir cürüm işlemek mahiyetine düşmiyelim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Cevap vereceğim Hakkı Hâmi Beye, hayatını hapsanelerde geçirmiştir.

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Kanunda mevcut bir şeyi söyledikten sonra hakikata geliyorum. Bu meselenin hiyaneti vataniye cürmü olup olmadığını anlamak için Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesine bakmak lâzımgelir. Eğer cürmü birinci maddesine muvafıkla tabiatıyla o yolda karar verilecektir. Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesinde «Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhine... ilâh» diyor. Bir defa Büyük Millet Meclisinin gayrimeşruiyetini mutazammın olacak, sonra isyanı mutazammın olacak, bir adamın tefevvühatta bulunması mutlaka isyan değildir. Bulunduğu muhitte isyana teşvik ede-

cek ve bu isyan fiilinin, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı yapıldığının anlaşılması için Büyük Millet Meclisinin hükümrân olduğu kıtada olması zaruridir. İşgal mıntakasında bulunan bir fert ne gibi bir isyan yapabilir? Yapsa yapsa işgal kıtaatına dâhil olabilir. Bir de düşmanla müştereken bize karşı silâh istimal etmek veyahut casusluğa mütaallik bir cürüm yapmak ihtimali vârittir ki, Kanunu Cezada esasen onun için ceza vardır. Binaenaleyh bunun efaalinin Kanunu Cezada olan maddeye tevfikan tecziyesi lâzımgelir. Bendenizce bu cürüm hiyaneti vataniyeden ziyade Kanunu Cezada düşmanla teşriki mesai edenler hakkındaki maddeye muvafıktır. Binaenaleyh o itibarla tasrihan o yolda takibat icra edilmek üzere mahalline iadesini teklif ederim.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Efendim, işgal zamanının tevlihdettiği birtakım elim zaruretler vardır ki, bu elim zaruretler karşısında metanetini, seciyei ahlâkiyesini, ölümü gözüne almak suretiyle muhafaza eden insanlar, fitratlar nâdirdir. Bu mevzuubasolan şahıs hakkında bence Bursa'dan giderken ve gelirken birçok şeyler işittim. Herkesin ağzında dolayan Arab Cemil orada birçok ifsadatta bulundu, dediler ve bunu şayani itimat birçok zevattan işittim.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Bu adam hakikaten Arab mı?

HACI ŞÜKRÜ B. (Diyarbakir) — Arab. (Melez, sesleri)

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — Eğer işgalin tevlihdettiği elim zaruretler ve yalnız bu zaruretlere mağlubolarak ihanet teşkil etmiyecek surette fenalık etmiş bir adamsa Arab Cemil; hakikaten beraeti veyahut affı mevzuubahsolabilir, yok Yunan işgalini, düşman işgalini kendisinin redaetini izhara ni'melvesile ad-deden eşhas makulesinden ise ve bu makuleden bir şahsı beraetle, af ile muameleye mazhar edersék efendiler! İyi biliniz ki bunun memleketteki, muhitteki tesiri çok elim olur. Biz de memaliki müstahlasa mebuslarımızdan bulunuyoruz. Bâzi eşhas hakkında öyle sözler işittik ki : O eşhasın değil beraeti, affı mevzuubahsolsun, hattâ tahfifi cezasından bahsetmek bile memlekette pek fena tesirler ika' etmektedir. Yüzlerce, yüz binlerce seciyeli, hamiyetli, mazlum,

mâsum Müslümanları, kardeşlerimizi Yunan işgali vesilesiyle herdem zehirliyen bu yılanlar zannederim ki affolunacak kimseler değildir. Bunları affetmek, o yüz binlerin hukukunu ayak altına almak demektir.

Efendiler adaleti tatbikten memlekete hiç bir zarar gelmemiş, bilâkis affü safhtan zarar gelmiştir.

MUSTAFA SABRÎ Ef. (Siird) — Af yoktur, hüküm vardır.

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — Demin işgalin tevliedettiği elîm zaruretlerden bahsetmiştim. Efendiler biz öyle zevat tanıyoruz ki, Âbidin Beyin buyurdıkları gibi, sırf bize hizmet etmek maksadiyle, sırf memaliki meşguleden buralara haber uçurmak maksadiyle pek hamiyetli insanlar da vardır ve bu inasnlardan bir kısmı hakkında da dedikodu yapılmıştır. Eğer hiç zannetmediğim veçhile bu Arab Cemil de bu makule, yani bu gibi zevattan ise hakikaten hakkında verilen hükmü refi' ve tahfif edebiliriz. Fakat benim bildiğim, işittiğim aksi mahivettedir. Bu hususta en çok dinlenmesi lâzım gelen zevat Bursa mebuslarıdır. Bursa mebusları bu adamın mazisi, hali hakkındaki malûmatı bu kürsüden lûtfen söylemelidirler ve bunu bir kaide ittihaz etmeliyiz. Her hangi bir memlekete ait bu kabîl evrak gelirse o memleketin mebusları o şahıs hakkında söz söylemeli, kanaatini izhar etmelidir. Tâ ki adaletin, tam mânasiyle tatbik imkânı hâsıl olsun.

DURAK B. (Erzurum) — Efendiler bendeniz bu meseleyi pek basit görüyorum. Bu kadar uzun müzakereye zemin olamıyacağı kanaatindeyim. Çünkü bu adam Yunanlılar Bursa'yı işgal ettikten sonra orava gelen vali maiyetive gelivor. Sonra Belediye girivor. Altan alta Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti alevhinde başlıyor isletmeye. Bu adam cahil olsa bile bunu kullanan bir âmir var. Arkadaşlarımızdan bâzıları da buvurdular ki, bu hiyaneti vataniye cürmü değildir. Havır bendeniz övle demivorum. Hiyaneti vatanivedir. Çünkü Bursa bizim dairemiz dâhilindedir. Bursa'nın mebusları bu Meclisi Âlide bulunuyor, Bursa bizimdir. Muvakkat bir zaman işgal edilmekle orada Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhine veyahut vatanın mevcudiyeti aleyhine birisi bir cürüm ika ederse bunu hi-

yaneti vataniyeden sayamayız, demek doğru değildir. Hakikaten bu adamın bir cürüm sahibi olduğuna bendenizce kanaat gelmiştir. Af hususunda bendenizin merhamet damarların biraz yumuşaktır. Fakat bu gibi mesailde pek keskin oluyor. Çünkü vatan meselesidir. Bu gibi adamlara hiç merhamet etmiyelim. Adliye Encümeni güzel tetkik etmiş ve berayı tasdik Meclisi Âlinize göndermiştir. Bendeniz de tasdik taraftarıyım. Bilâmünakaşa bunu tasdik edelim, bitsin.

BEHCET B. (Kângırı) — Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesinin son fıkrasına dikkat buyurulduğu zaman anlaşılır ki, fiilen, kavlen vatana hiyanet, vatanın istihlâsı emrinde akdi içtima eden şu Meclisin gavrimişru olmadığı hakkında ittifak eden efkârı daöitmak için, yani isvan için söylenmiş akval ve işlenmiş efal üzerine mürettep ceza olduğuna hükmolunur. Binaenaleyh şu Meclisi Âlinin hükmü nâfiz olmadığı bir memlekette, düşmanın işgal ve istilâ etmiş olduğu bir yerde gerek düşmanın havfından olsun, gerek başka bir sebeple olsun, Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında söz söylemek bu mânada, mürettep cezayı tazammun etmez. (Doğru sesleri)

ABDÜLKADİR KEMALÎ B. (Kastamnu) — Bravo!

BEHCET B. (Devamla) — Ancak tefevühatı âdîveden âdi hakaret olabilir. Binaenaleyh bunda hiyaneti vataniye cürmü yoktur.

HACI SÜKRÜ B. (Divarbekir) — İstanbul'daki Polis Müdürü gibi.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrir vardır.

MUSTAFA SABRÎ Ef. (Siird) — Söz istiyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Bey müzakere cereyan etti. Fakat sövlediği sözlerin ne olduğu malûm değildir. Çünkü fıkraî hükmive Arab Cemil'in söylediği sözleri almamıştır.

REİS — Efendim ben sözümü bitireyim de müzakerenin kifayeti hakkında takrir var, on arkadaş da söz almıştır. Müzakerenin kifayesiniireve kovacağım. Kâfi görülmezse akşama kadar söz söylensin.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, mahkûmun Hükümeti Milliye aleyhine harekâtı aşikâr olan Vali Ziver Beyin tâyingirdesi olmasına ve Meclisi Âlinin meşruiyetine fiilen isyan ettiği şahadatla sabit bulunmasına göre hükmü vâkum isabeti aşikâr ve ancak işgal keyfiyetinin esbabı muhaffife teşkil edeceği dergâr olduğuna binaen hükmü vâkum bir seneye tenzîlini teklif ederim.

Muş
Gani

REİS — Efendim bu takrirden iki fıkra vardır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey af meselesi yoktur. Kanunen hüküm sâ-kıttır.

REİS — Zaten af yok.. Efendim takririn birinci fıkrası müzakerenin kifayetini, ikinci fıkrası tenzili mahkûmiyetini talebediyor. Müzakerenin kifayeti hakkındaki fıkrayı evvelâ reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın müzakere kâfi görül-müştür efendim. Takririn ikinci fıkrası var. Cürüm, vâkidir. Ceza, muvafıktır diyor. An-cak işgali esbabı muhaffifeden addediyor. Bu cihetten dolayı bir sene olarak kabûlünü teklif ediyor. Binaenaleyh, bunun bir seneye tenzi-lini nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın, Takrir nazarı itibare alınmadı. Başka bir teklif yoktur. Şu halde mazbatayı aynen reyî âlini-ze vaz'ediyorum.

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Mazbata kabul edilmezse ne olacak?

REİS — Arap Cemil hakkındaki mazbatayı tekrar okuyoruz.

(Tekrar okundu.)

REİS — Adliye Encümeni mazbatasını ka-bul edenler lütfen... (takrir var sesleri)

HACI MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Mazbata reye konduktan sonra takrir okunmaz.

REİS — Efendim takririn gelmesi için bir vakti muayyen yoktur. Takrir ref'i hükmü teklif ediyor, bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Adliye Encümeni mazbatasını reye koyuyo-rum. Arab Cemil'in hükmünün tasdikini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Efendim. Ekseri-yetle hüküm tasdik edilmiştir.

4. — Hiyaneti vataniyeden üç seneye mah-kûm Destanoğlu Tuzcu Hasan hakkındaki ev-rakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbata-sı

REİS — Efendim kavlen hiyaneti vataniyede bulunan Bursalı Tuzcu Hasan hakkındaki hük-mün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbata-sı var, okuyoruz.

Heyeti Umumiye

Kavlen hiyaneti vataniyede bulunmak cür-münden üç sene kürek cezasına mahkûm Bur-sa'nın Velediveziri mahallesinden Tuzcu Ha-san'nın evrakı hükmiyesi Adliye Encümenince bittetiklik merkumun ezminei mütaaddide de ve eş-hası muhtelif muvacehesinde Büyük Millet Mec-lisinin meşruiyetine karşı isyanı müstelzim ola-cak derecede tefevvülhatı şeniâda bulunarak sabit olan işbu hiyaneti vataniye fiilinden dola-yı hakkında sudûr eden hüküm ve kararı mah-keme musip bulunmuş olduğundan lieclittas-dik Heyeti umumiyenin nazarı tasvibine arzına ittifakla karar verildi.

17. 2. 1339

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canik	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Saruhan
Tahir	Refik Şevket
Âza	Âza
Karahisar Şarki	Siird
Ali Süruri	Mustafa Sabri

REİS — Efendim; evrakı hükmiyeyi okuta-cağım. (Gürültüler) Efendim rica ederim. Biraz sükûtnuzu muhafaza ediniz, dinliyelim.

Fıkraî hükmiye

İddia ve müdafaatı vâkıanın istimaandan ve bileümle evrakın tetkik ve mütalâasından son-ra icabı teenmül olundu. Her ne kadar mazmun Hasan Efendi kendisinden sâdır olan tefevvü-hatın Hükümeti Milliye ve Büyük Millet Mec-lisi aleyhlerinde söylenmiş bir söz olmayıp bi-lâhara Yunanlılara dehalet ve iltica eden Ed-hem Bey çetesinin Bursa havalisine gelerek bâ-zı gûna münasebetsizlikte bulunduğundan mep-husünanlık tam ve teşniin merkum Edhem Çe-

tesine mâtufoolacağını bilbeyan inkârı cürmetmekte ise de muhakematı cariye ve tetkikâtı vâkıadan nümeyan olduğu veçhile maznunu merkum Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Kuvayı Milliye aleyhinde yâru ağyarın istima ve istihbar edeceği mecmâi âmınolan kahvehanede erbâbı hamiyetin cesaretini kesredecek ve rüstaidolanları muhalefet ye ifsadatta teşvik ve tahrik eyliyecek hakaretâmiz zebandrazlıkta bulunduğu maalyemin istima" edilen şuhuttan Ahmed Ağanın «Dört akılsız bir araya geldiler, bütün Anadolu'yu mahvetteler, yakttılar, daha da neler yapacaklardır.», demiş olduğuna, diğer şahit Nâfiz Efendinin bu gülle Anadolu'nun tâ beyninde patladı, sulh olmak ihtimali yoktur. Sulh olacak olursa bu kadar zâbitan aç kalacak, demiş olduğuna, diğer şahit Mustafa Efendi dahi bu gibiler bir vakitler Rumeli'ni bu hale getirdiler. Şimdi de Anadolu'nun kıçına kazık soktular dediğine şahidi mumaileyh kıraat olunan ifadei mazbutasındaki «Ankara Hükümeti İngilizlerin evamirini kabul etmezlerse kundura boyacısı bile olamazlar.» mealindeki ifadesini dahi tasdik eylemiş olduğu, diğer şahit Şükrü Bey, Ankara Hükümetini kasederek bunlar haini vatandır. Dört beş eşkiya çetesi türemiş bunlardan ne istifade olunur diye tam ve teşnide bulunduğunu maatahfi ihbar etmesi, diğer şahit Ali Beyin dahi, Kuvayı Milliye aleyhinde italei lisanda bulunarak alçaklar, kelpler demiş, olduğunu haber vermesi ve diğer şahit İbrahim Halil, maznunun, birkaç günden beri tavşan çıkacak demekte olduğunu ve bir gün işte tavşan çıktı diye Hüda vendigâr vilâyeti ve havalisinin muhtariyetinin ilânını havî gazeteyi maznun Hasan Efendinin kahvehanede alenen kıraat etmiş olduğuna dair olan şahadeti ve maznunu merkumun müşevves ve müevvel ifadesi ve şuhudu sairenin bunu müeyyit beyanatı ve evrakı tahkikiye münderecatı gibi yekdiğerini müekkit delâili kanuniye ve berahini muknia ile sabit olmuş ve delâili mep-sutaya karşı mâsumiyeti merkezindeki inkâr ve müdafaatı vâhi ve gayrivârit bulunmuş olduğundan reddine ve tesvilât ve tahrikâtı vâkıa semerebahşı mazarrat olmamış olduğundan musip görülen makamı iddianın talebi veçhile maznunu merkum Hasan Efendinin hareketi vâkıasına muvafık görülen Hiyaneti vataniye Kanununun üçüncü maddesine tevfikandı

tarihi tevkifi olan 5 Teşrinievvel 1338 tarihinden itibaren üç sene müddetle küreğe vaz'ına ve masarifi muhakeme olan doksan kuruşun kendisinden tahsiline vicahen ve sureti katiyede karar verilerek maddei kanuniyenin kıraatıyla ve müddeiumuminin huzuriyle usulü tefhim icra kılındı.

10 Kânunusani 1339

Bursa Bidayet Ceza Hâkimi
Okunamadı

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Cürmün tarihi?

HAMİD B. (Biga) — İşgal zamanında.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Hangi ayda?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Sabah gazetesini kim okumuş ise o okuyanları da hiyaneti vataniye ile itham edelim.

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Reis Bey bunu cürüm telâkki ediyorsak bu cürümler cürmü mütamadidir, istihlâs zamanına kadar devam etmiştir.

HAMİD B. (Biga) — Efendim, cürüm, işgal zamanında, yani Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgalinde vâkı' olmuştur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Edhem'in yapmış olduğu fenalığa karşı olan bir fıkra vardır. Eğer o zamanlarda ise, ona dair söylemiş ise cürüm değildir.

HAMİD B. (Biga) — Efendim, cürüm Bursa'nın Yunanlılar tarafından malûm olan şekilde işgali altında vukubulmuştur. Bu şahsın hiçbir mecburiyeti olmadığı halde sırf işgalden cüret alarak Hükümeti Milliyeyi ve Meclisin ve Hükümetinin meşruiyetini ret ve cerh eder surette eşhası muhtelif huzurunda ve muhtelif zaman ve mekânlarda kavlen hiyaneti vataniyeyi irtikâbetmiş olduğu maalyemin istima' olunan şuhudun şahadetleriyle mertebeli sübuta vâsıl olmuştur. Adliye Encümeniniz her hâdiseyi cürmiyeyi tetkik ettiği esnada hâdisenin tazammun ettiği mevaddı kanuniye ile nevakısı nazarı dikkate almaktadır. Şu hale göre Tuzcu Hasan Efendinin tefevvüh ettiği kelâmın Hiyaneti vataniye Kanununun tamamen tarifâtına tevafuk ettiği anlaşılmıştır ve encümen buna kanaat hâsıl etmiştir. Yalnız Hiyaneti vataniye Kanununun birinci maddesinde mezkûr olan ceraim isyan teşebbüsü mahiyetinde olan ceraimdir ki,

bu da müstelzimi cezadır. Şu halde işgalin vukuu mâniyası dolayısıyla o şahsın tefevvüh ettiği akvalin isyana inkilâbedememesi kendisinin ihtiyar ettiği işbu hiyaneti vataniye cürmünden muafiyetini müstelzim olamayacağından mukta-zayı adil ve hak olan ve mahkemei mahalliye-den sudûr eden hükmün aynen kabulünü ben-deniz encümen namına rica ediyorum.

NÂFİZ B. (Canik) — Efendim, Mazbata Muharriri Bey buyurdular ki, fiilin teşebbüsü de cürüm teşkil eder. Fiil sahai husule çıkarsa onun da ayrıca cezası vardır. Kendilerinden şu ciheti anlamak isterim. Yunan işgalinde bulunan bir muhitte Ankara Hükümetine karşı isyanın acaba ne surette olacağını tasavvur ediyorlardı?

HAMİD B. (Biga) — Bendeniz Nâfiz Bey-efendiye şunu arz ederim ki : Kendileri hiyaneti vataniye mücrimininden bir kısmının affına dair olan teklifi kanunilerin sahibidir ve kendilerinin esnayı müzakeratta serd ettikleri mütalâat da bu kanunun memaliki meşguleye şâmil olmayacağı merkezindedir.

HÜSEYİN AVNİ B. — Oraya iltica edenler hakkındadır.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bravo ; tam cevap! (Alkışlar), (Gürültüler)

NÂFİZ B. (Canik) — Burada cürmü irtikab-edip de,, yani burada isyana teşvik edip de isyan imkânı olan yerlerde isyanı teşvik ettikten ve cürmü irtikâbeyledikten sonra firar edenler hakkındadır. Orada Ankara Hükümetine isyan ihtimali yokken Yunan işgalinde bulunan ve Ankara Hükümetine karşı isyan imkânı mevcut değil iken ne suretle isyan imkânı hâsıl olmamış, teşebbüs halinde kalmış demişler?

HAMİD B. (Biga) — Yunan işgalinin istih-daf ettiği gaye her halde Meclisi Âlinizi dağıt-mak idi. Binaenaleyh bu işgalin devam ettiği esnada tefevvüh edilen bu sözlerin isyankâr bir fezahatı lisaniyeden olmadığını kabul etmek ka-dar sâfîllikte bulunmak da zannetmem ki, mu-vafık olsun. Konya isyanında böyle şeyler vukua gelmiştir. Konya isyanında da böyle tefevvühât olmuştur.

NÂFİZ B. (Canik) — Yunan işgali altında nasıl isyan edecek ?

HAMİD B. (Devamla) — Efendiler, bendeniz diyorum ki ; Konya isyanında da, Bolu isyanında da böyle tefevvühatta bulunulmuş fakat orada

işgalin vukuu belki ifsadatın vukuuna mâni olmuştur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bendeniz işgal sırasında vukua gelen bu gibi cürümlerin hemen hepsinin de Hiyaneti vataniye Kanunu ile tecziye edilemeyeceği kanaatindeyim. Kanunun maddesini okumak suretiyle bunu ispat edeceğim. On dördüncü madde de «İşbu kanun her halde tarihi tebliğ ve ilânından kırk sekiz saat sonra mer'i olacaktır» diyor. Bu kanun esnayı işgalde orada tebliğ ve neşir ve ilân edilmiş midir?

On ikinci maddesinde ise «İşbu kanun her mahallin idare âmiri tarafından nahiyeye, kaza, liva ve vilâyat merkezlerine köy heyeti ihtiyari-yeleri müctemian celbedilerek ifham ve sureti tebliği mutazammın heyeti mezkûre âzalarının imzalarını havi zabıt varakaları tutularak idare meclislerince hifzedilmekle beraber kavaninin neşir ve ilânı hakkındaki Kanuna tevfikân ayrıca neşir muamelesi yapılacaktır.» Binaenaleyh Yunan'ın tahtı işgalinde iken bu kanun neşredilmemiş ve zabıt varakası tutulmamış olduğu bir zamanda ika edilen bir cürme işgalin haricinde dahai tatbik bulan bir kanunun bu mahalde tatbiki caiz olmadığı kanaatindeyim.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Efendim bendeniz görüyorum ki, gayet garip bir çığır açtık. Mahiyeti anlaşılmaz bir hiyaneti vataniye cürmü çıkarıyoruz. Bu çığır açılacak olursa zannedirim bu çığır üzerinde birçok adamlar ifna ve mahvedilir. Bir adam her ne söylerse ve o da hiyaneti vataniye cürmünden madudolursa Abdülhamid-i Saninin yaptığından hiçbir farkı kalmaz. Malûmuâliniz o devirde her ne söylenir ise, kim hürriyet kelimesini telâffuz ederse hapis ve tevkif edilirdi. Bugün de belki saikai tehevürle bir adam sürçü lisan yapar veyahut teessürle bir söz söylerse hiyaneti vataniye ile üç sene hapsolünür. Binaenaleyh, insanların yekdiğeriyle hissen, garazan birçok takibedeceği mesail olduğunu nazarı dikkate almalıdır. Eğer bu çığırı açacak olursak doğru hareket etmiş olmayız. Bendeniz erbabı hukukumuzdan rica ediyorum, bu hiyaneti vataniye cürmünü tahkik etsinler. Hiyaneti vataniye ile kimlerin mahkûm edilmesi lâzımgeldiğini ve bir adamın ne suretle bir fiil ve hareketi görülmesi takdirinde hiyaneti vataniye ile cezalanacağını icabedeceğini tes-

bit etsinler. Öyle önümüze geleni mahkûm etmiş olursak, çoğunu mahvetmiş oluruz.

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim tefevvühatı lisaniye cürmü bir kere şu kanunun ahkâmı cereyan ettiği bir mevkide cari olmuş mudur? İşgalden sonra bizim kanunumuz oralarda cari miydi, değil miydi? O zaman o kanunun kabiliyeti tatbikiyesi yoktu.

RASİH Ef. (Antalya) — Sonra hesabı sorulur.

LÜTFİ B. (Devamla) — Bu hal ile beraber bu adamın ika etmiş olduğu cürüm öyle bir tefevvühatı lisaniyedir ki, halkın zihnini tahdiş ve teşviş ederek bu suretle Meclisi Âlinin meşruiyeti aleyhine halkı idlâl etmek noktasına mâtuftur. Halbuki işgal altında bulunan bir mahalde Meclisi Millinin meşruiyetine karşı halkı fiilen sevka hiçbir imkân yok.

ABDULLAH Ef. (Bolu) — Düşmana takılmadık kaç adam var?

LÜTFİ B. (Devamla) — Şimdi bu suretle biz her türlü tefevvühatı lisaniyeyi bir cürüm şeklinde telâkki ederek bunların hepsini hemen hiyaneti vataniye suretiyle tecziye edecek olursak bu taammüm edecek ve birçok kimseler ağraza, nifâk ve şikaka mâruz olacaktır. Çünkü bunun ispatı gayet kolaydır. Bir adam diğerine garaz etti mi kolayca iki şahit tedarik ederek bu adam şöyle söyledi diyecek, şahitler de hay hay dedi mi o adam üç seneye, beş seneye mahkûm edilecek. Bu şerait ile bu suretle halkı tecziye etmek muvafıkı adalet değildir. Bunlar hakikatı halde hiyaneti vataniye cürmünü tazammun etmiyor. Eğer âdi bir cürüm ise mahakimini adliyyeye verilmek lâzımgelir. Mahakimi umumiyyeye tevdiî lâzımgelir.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim hakkında hüküm sâdir olan mahkûmun hükmünü nâtik olan ilâmın fıkrai hükmiyesinde gösterilen esbabı mucibeyi nazarı dikkati âlinize arz edecek olursam Hiyaneti vataniye Kanununun metni ile burada gösterilen esbabı cürüm arasında dağlar kadar ziddiyet ve mübayenet vardır. Bakınız heyeti hâkime ne diyor? «Kahvehanede erbabı hâmyetin cesaretini kesredek ve müstaidolanları muhalefet ve ifsadata teşvik ve tahrik eyliyecek hakaretâmiz zebandırarlıkta bulunduğu» esbabı cürüm budur. Yani bu fıkrai hükmiye Hiyaneti vataniye Kanununda ve o kanunun metninde eğer herkesin kuvvet ve

ikudretini kesredek ve o halkın buraya karşı iltihakını menedecek söz sarf etmesinden veyahut orada zebandırarlıkta bulunmasından dolayı bunları Hiyaneti vataniye cürmünden addediyorsak ve encümen böyle addetti ise, bu adamın hiyaneti vataniyeden mahkûm edilmemesi lâzımgelir. Bu noktadan bir; saniyen, Heyeti Celileniz burada bir mal müdürü muhakeme etti. Mal müdürünün evrakını burada tetkik ettiği sırada mal müdürünün söylediği sözler aynen bunun söylemiş olduğu sözden, yani zebandırarlıktan daha fazla ve ağır bir hiyaneti vataniye cürmü olduğu ilâmda görüldüğü halde dediler ki, iki, üç kişinin bir arada oturup da söylediği sözleri de eğer hiyaneti vataniyeden addedeceksek dünyada hiç kimse kalmaz. Binaenaleyh, bu adamın affı lâzımgelir, hükmün ref'i lâzımgelir, diye karar verildi.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — O memurdur.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Sonra eğer bu cürmü Meclisi Âliniz hiyaneti vataniye efal ve akvalinden addedip de esbabı sübut cihetinden tetkik edilen noktayı eline alıp da bir tetkikatta bulunacak olursa bunun hiyaneti vataniye olmadığını anlarız. İstirham ederim efendiler! Fıkrai hükmiyede şahidolarak gösterilenlerin her birinin aledderecat beyan buyurdıkları ifadeleri bir defa okuyunuz, dikkat ediniz. Zeyd şunu söyledi, Amr şunu söyledi, bunu söyledi. Hiçbir şahidin şu istimal olunan elfazda ittihadettiklerini göremezsiniz. İşte ilâm meydandadır. Eğer öyle ise, ezminei muhtelifede söyledi ise bir zamanda söylendiği zaman bir şahit ile ispatı da lâzımgeldiğine dair kanunda bir şey olduğunu bendeniz anlamıyorum. Şimdi efendiler bu mesele hissiyat ile kabili tatbik ve telif bir mesele değildir, bu bir hükümdür. O halde her hangi bir hüküm olursa olsun adalet tatbik edilmedikçe, o hükümde adaletsizlik gösterildikçe o Hükümetin payidar olmayacağı muhakkaktır. Onun için tevzii adalete memur olan Meclisi Âliniz bu adaleti göstermek için, izharı adalet buyursun, bu hükmü ref'etsin ve böyle hüküm veren hâkimleri tecziye etsin. (Bravo sadaları)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Bey söz alanlar, leh ve aleyhinde tefrik olunsaydı daha iyi olurdu. Hepsini aleyhinde söyledi.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Arkadaş-

larım lüzumu kadar meseleyi teşrih buyurdular. Burada ne şahıs ve ne de bir şey vardır. Bu adam çok fena bir adam olabilir. Her türlü cürmün cezası vardır. Fakat bu fıkrai hükmiyede cürüm bu tefevvühatı lisanıyedir. Kavlen isyanı tazammun eden harekât; ötede beride Heyeti Celilenin aleyhine ve gayrimeşru olduğuna dair konferans vererek isyana teşvik mahiyetinde olur. Orada iki adam toplanmış imiş. Kendi ifadesinde tevilen diyor ki : Edhem için söyledim. Efendiler! Bize en yüksek adamlar da şakî dedi. Memleketin ortasında isyanlar çıktı. Bunlar o mahiyette değil miydi? Memaliki müstahlasada mevzuubahsolan insanlardan maksat Edhem gibi insanlardır. Burada hiyaneti vataniye edip de firar eden adamlar için bu kanun ortaya konmuştur. Yoksa dairei hükümranimizde olmıyan bir yerde, her hangi bir mecliste bir adam, Ankara'da şöyle adamlar toplanmış imiş, içtihat ve kanaatlerinde hata ediyorlar, demişler. Bunlar haini vatan olamaz. Efendiler! İsyân edip adam öldürenleri affettiniz de bugün sen böyle söyledin, bilmem ne söylemiştin, demek ve bu sözlerle insanları mahkûm edebilecek zamanlarda değiliz ve bu geçmiştir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Mahkûm olduktan sonra yine affederiz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Affetmek için cürüm ister efendiler. Hissen mahkûm edebilirsiniz, hâkimiyetinizi kıskanmakla mahkûm edebilirsiniz, bu da muhiktir. Ben de buna ve bu kanaatlere bir dereceye kadar hürmet ederim. Yalnız diğerlerinin hukukuna zarar verdiği zaman cürüm başka taraftan yapılmış olur. O, cürümü irtikâbetmekten daha büyük cürümdür. Adalet ahkâmı kanuniyenin tatbiğiyle mükelleftir. Herkes mücrim olabilir, fakat bu meselede cürüm yoktur. Cürüm olmadık yerde hissen yaparsanız zulüm olur. Buna da biz âlet olmayız. Ne isterseniz yapınız.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim mahkûm olan bu zat tarafından.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Zat demeyin.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bu adam tarafından istimal olunan elfazda Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyani tazammun bir mâna yok olduğunu farz ettiğimiz dakikada ben diyorum ki; şimdiye kadar bu suretle mahkûm ettiğimiz adamlar üzerlerinden umumi bir sünger geçirmek ve bundan sonra

hiyaneti vataniyeye ait evrak göndermeyin demekten başka çare kalmıyacaktır. Evvelâ şurasını arz edeyim. Bunlar işgal memleketindeki yürekleri buraya merbut evlâtlarla çürük adamların vicdanlarının en güzel bir mîzânı olmuştur. İşgal memleketlerinin son âkibetini gördükten sonra bu kanaati hâsıl etmişimdir. Milletın içerisinde çürük adamların tefriki için hüküm çıkaran hükkâmın kanaati vicdaniyesinin mâkesi olan bu meselelerde elfazın kâğıt üzerindeki tesiratını değil, mahallinde muhakeme icra eden hâkimin kanaati vicdaniyesinin âmil olduğunun, her şeyin fevkinde olarak nazarı dikkate alınması lâzımgelir. Bundan sonra bir nokta dermeyan edildi. Hüseyin Avni Beyin Sabah gazetesi okuyanların da mücrim olması lâzımgeldiğini söyledi. Bendeniz diyorum ki, Sabah gazetesini okumak cürüm değildir. Sabah gazetesinin ruhunu taşımak cürümdür.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Ruhunu taşıyanlar İstanbul'dadır.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Öyleleri varsa elbette ceza görecektir. Pençei kanun onları da çarpacaktır ve onları da muhakeme edeceğiz.

LÜTFİ B. (Malatya) — O vakit insanların vicdanına girmek lâzımdır.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Sırrı Bey tebligat olup olmamasında tereddüt hâsıl etti. Efendiler; kanun namına tetkik edecek müddeiumumi var. Bizzat alâkadar olan şahıs vardır. Fakat bunları söyleyebiliriz ki, Bursa'nın işgal tarihi her halde bu kanunun neşrinden iki buçuk ay sonradır. Nâfiz Beyin bir suali, işgal esnasında Yunanlılarla teşriki mesai etmek ne şekilde olabilir? suali bendenizce gayrivârittir. Çünyü işgal, meşgul memleketin kavanininin efrat üzerindeki tesiratı kanuniyesini izale etmez, orası muvakkaten Yunan işgali altına girmiş ise yine Türkiye'dir ve icrayı hüküm yine Türk kavaninindir ve milletim oraya merbuttur. Ona merbut olmıyanlardan birisi ki, buraya berayı muhakeme gelmiştir. Şimdi gelelim istimal ettiği elfaz dolayısıyla işlediği hiyaneti vataniye cürümüne : Efendiler! Hüseyin Avni Bey maznunun ifadesinin tevilen Edhem'e aid olduğunu esas tutacağına, Allah için bigarazane (Ne malûm sadaları ve bunu ispat etmek lâzımdır sesleri) huzuru hâkimde Allah için yemin eden şahit hakkında böyle şüphe hâsıl etmesin.

Huzuru hâkimde olan bu adam hakkında fikrai hükmiyede deniyor ki : Dört akılsız bir araya geldiler, bütün Anadolu'yu mahvettiler, yaktılar. Daha ne yapacaklar? demiş, bir; ikincisi bir vakitler Rumeli'yi bu hale koydular. Rumeli harekâtiyle milletin kığına kazık soktular iki; üçüncüsü Ankara Hükümeti İngilizlerin avamirini kabul etmezlerse kundura boyacısı bile olamazlar. Dördüncüsü, bunlar haini vatandır dört beş eşkiya çetesi türemiş, bunlardan ne istifade olunur? Beşincisi, Kuvayi Milliye aleyhinde italeli lisanda bulunarak alçaklar, kelpiler demiş..

EMİN B. (Ergani) — Onlar okundu efendim.

REFİK ŞEVKET B. (Devamla) — Evet efendim bendenizin devam etmekten maksadım okunanı dinlemiyenlere veyahut anlamıyanlara tekrar göstermek içindir. Bendeniz diyorum ki, arkadaşlar! Bu adam bütün milletin namusunu, faziletini, meziyetini, hâmiyetini temsil eden Meclisin Heyeti Umumiyesine küfrettikten sonra yalnız bir şey kalmıştır. O da yegân yegân hepimize sövmektir. Çok rica ederim. Ruhunda bu kadar hiyanet olan bu adamın bilmuhakeme sabit olan hiyaneti vataniyesini fiilen irtikâbetmemiş ve Meclisin meşruiyetini halen tanıyormuş gibi bir zehapta bulunmak zannederim Hüseyin Avni Beyin tavsiye etmiş olduğu fikri kanun ile, fikri adalet ile gayrikabili telif bir yola gitmek demektir. Bendeniz bu hükmün tasdikını rica ederim. Efendiler! Mesaili cezaiyede şühut delâildendir. Hâkim nisabı şahadetle mükellef değildir. Esasen mesaili hukukriyede de kesreti şühuda lüzum yoktur. Binaenaleyh şu veya bu mesailde hâkime kanaatbahş olacak surette delâil elde edildiği vakitte şahitlerin şu veya bu suretteki ifadelerine riayet için usulü muhakemede bir kayıt yoktur. Gören varsa göstereyin.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Encümen âzasından değil misiniz? Bir sual soracağım.

REFİK ŞEVKET B. — Evet, buyurun!

HÜSEYİN AVNİ B. — Bu adamın harekâtından bize ne zarar hâsıl olmuştur? Bize hürmet etmeyenlerin hepsi mücrim midir? Ve bu adamın akvalinden ne zarar hâsıl olmuştur?

REFİK ŞEVKET B. — Efendiler biz burada evlâtlarımızın ve kardeşlerimizin bütün yoksulluğundan mütevellit kuvvetlerle mücâdele ettiğimiz zamanda öbür tarafta olan kardeşlerimizin hiç olmazsa, muaveneti mâneviyesine muhtaç de-

ğil mi idik? İşte arzu ettiğimiz, ihtiyacında bulunduğumuz o kuvvei mâneviyeyi yıkmak suretiyle bizim emelimize muhalefet eden adamları elbette ve elbette mahcupedeceğiz. Bunlar bu mıntakamızda hiyanet edenlerden katiiyen farklı değildirler. Şu veya bu adamları mahkûm edip de böyle şerir ve ahlâksız adamı affetmek doğru değildir. Bendeniz hükmün tasdikını istiyorum.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu)

— Efendim Hiyaneti vataniye Kanununu neşrettiğimiz zamanı hatırlamanızı rica ederim. Hilâfet unvanını taşıyan ve etrafına birtakım erazil toplıyan ve İngilizlerin ve sair milletlerin memlekette mütemadiyen kalmalarına sebebiyet vermek istiyen bir şahsiyet mevcut idi. Bu şahsiyetin efendiler, Anadolu'nun iyi düşünmemesi ihtimali bulunan evlâtlarını yanlış yollara sevk edeceği hâdisatın önüne geçmek için bu kanun vaz' edildi. Ve bu kanun vaz' edilirken maksadı vaz'ı ifham eden ve birinci maddesindeki sarahat mevcut iken böyle rasgele meseleyi hiyaneti vataniye telâkki ederek memlekette ikilik tahaddüs etmesine sebebiyet vermek katiiyen doğru değildir. Birinci madde gayet sarıhtir.

Birinci madde : «Makamı muallâyı hilâfet ve saltanatı ve memaliki mahrusai şahaneyi yediceanibden tahlis ve taarruzatı defi' için teşekkül eden Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mu-tazammın...»

Efendiler, burada ayrıca Anadolu'da bir Hükümet teşkil ediyoruz ve memleketteki haleti ruhiye, hilâfeti kurtarmak için merburiyet şeklinde olmak ihtimaline ve bizim vatanı kurtarmak için olan endişemizin azametine nazaran vaziyeti ıslah için bu kanunu neşrettik. Bu kanunun ruhuna tevafuk etmeyen sözler, hiyaneti vataniyedir. Tâbiri hissiyle memlekette birçok adamların mahkûm olmasına sebebiyet verirseniz, tekrar ediyorum, memlekette ikilik hâdis olacaktır ve devam edecektir. Efendiler! Çok rica ederim milyonlarla lira dökmek ve milyonlarla evlât sevk etmek suretiyle büyük bir harbe girmiş olan ve neticesinde bütün emellerinin sukut ettiğini gören adamlardan bâzılarının yeni teşekkül eden idareye karşı itimatsızlık göstermesi ve itimatsızlık gösterir tarzda söz söylemesi hiyaneti vataniye değildir., Efendiler! Çok rica ederim vaziyeti iyi düşünün! üç milyon insan silâh altına alınmış, yüz altmış sekiz milyon lira para ortaya dökülmüş,

memleketin muhtelif yerlerinde muhtelif müca-
deleler yapılmış ve bunun neticesinde ordular ge-
kilmış, mütareke fena bir tarzda yapılmış. Sonra
efendim ümidi istiklâl yalnız beş on kişiye inhisar
etmiş. Öyle bir zamanda itimatsızlık, ümitsizlik
gösteren memleketin heyeti umumiyesini haini
vatan mı telâkki edeceğiz? Üç milyon insanı silâh
altına aldık, bir şey yapamadık. Beş, on kişi ile
bir şey yapabilecek miyiz? «İngilizlerin emirlerini
dinlemiyorlar. Bu adamlar kundura boyacısı ola-
caklar» diyen bir adam nasıl haini vatan olur?
Dünkü çereyan eden vakayı karşısında nasıl hai-
ni vatan olur? Böyle lâfla bir insanın üzerine hai-
ni vatan yaftası yapıştırılmaz. Keyif için olursa
olur. Fakat bunları tarih reddeder.

Rica ederim hissiyata tâbi olmayınız. Tarih
bunu kaydeder. Eğer bir hakikat gözü ile görür
ve mânevi cezayı kâfi görecektir olursak çok iyi
yapmış oluruz. Eğer düşmanla beraber olanlar
hiyanet yapmışlar ise ve hakikaten Orta - Ana-
dolu'nun mevcudiyetinden kalben mutazarrır
iseler, onlar bizim ordularımızın Akdeniz'e in-
mesiyle ya firar etmişler veya madâmülhayat ha-
cil kalmaya mahkûm olmuşlardır. Bundan fazla
ne ceza istiyorsunuz? Bizim bayraklarımızın
yaptığı, süngülerimizin temin ettiği muvaffakiyet
ve mevcudiyetten başka ne istiyorsunuz? Bütün
milleti mi öldürmek istiyorsunuz? Bütün milleti
haini vatan mı telâkki edeceksiniz? Bütün mil-
leti haini vatan yapıyoruz. Yalnız biz vatan-
perver kalıyoruz.

RASİH Ef. (Antalya) — Ekseriyeti bu cü-
rüm işliyenler mi teşkil ediyor zannediyorsunuz?
Yoksa ekseriyeti bunlar meyanında mı zannedi-
yorsunuz?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) —
Zatîâliniz de buraya çıkar, burada söylersiniz;
ben sizin sözlerinize muhatap değilim, hissi-
yatımı söylüyorum. Gördüğümü söylüyorum.
(Hissiyat sesleri)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib)
— Kanaatini söylüyor.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) —
Hissiyatımı söylüyorum, düşündüklerimi söy-
lüyorum, kanaatimi söylüyorum, bildiklerimi
söylüyorum.

RAGİB B. (Kütahya) — Mantık yok!

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) —
Muhakeme ve mantık dersini sizin gibi medre-
sede almadım. Teşekkür ederim.

RAGİB B. (Kütahya) — Onun için mantık-
sızsınız!

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Devamla) —
Efendiler! Tekrar ediyorum. Memlekette Harbi
Umumi neticesinde hâsıl olan teessürü umumi-
nin tevlihdettiği bu gibi sözleri, hiyaneti vata-
niye telâkki edemeyiz. Tarihe karşı mesulüz.
Memlekette böyle birçok adamları mahkûm
ederek bizim vasıtamızla bizi fena vaziyete
koyuyorlar. Binaenaleyh bu cürüm katiyen hi-
yaneti vataniye değildir.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Elham-
dülillâh böyle adamlar çok azdır.

REİS — Efendim! Kifayeti müzakere hak-
kında bir takrir vardır.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — On beş
kişi lehinde söyledi. Ben de Bursa'lı olmak sı-
fatiyle söz söyliyeciğim.

RASİH Ef. (Antalya) — Söylemelidirler,
işin hakikatini biliyorlar.

REİS — Buyurun Ali Şükrü Bey! Söz sırası
sizindir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendiler!
Bendenizden evvel hukukşinas arkadaşlarımız
beyanı mütalâa ettiler. Hukuk itibariyle, ben-
denizin nazarı dikkatimi celbeden ve benim
kanaati vicdaniyemi temin ve tatmin eden söz-
ler Müfid Efendi tarafından söylenmiştir.
Hukuk, gerçi mütehasıslarına aittir. Fakat
onun netayicinden herkes müteessirdir. Onun
için benim de bu hususta bir kanaatim vardır.
Müfid Efendi Hazretlerinden sonra söz söy-
liyen Refik Şevket Bey Müfid Efendinin mü-
talâatını ilmî olarak ret ve cerh etmesi lâ-
zımgelirken, sırf benim gibi hissî, yani hu-
kukla alâkası olmayan birtakım sözler söyledi
ve hissiyatla neticeye vâsıl olmak istedi. Hal-
buki ben isterdim ki Müfid Efendi Hazretle-
rinin hukuki olan beyanatına, hukuk noktai
nazarından birer cevap versinler. Meselâ; Mü-
fid Efendi Hazretleri dedi ki, şurada beş altı
şahit var. Şahitlerden hiçbirinin ifadesi diğere-
rinin ifadesini tutmuyor.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Cevap
verildi.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Evet, cevap
verdiniz. Fakat cevabınız bizi ikna etmedi.
Bilâkis efendi hazretlerinin sözlerine kaani ol-
duk. Efendiler! Halk Hükümetindediniz. Halk

diyor ki: Tek şahitle insan asılmaz, iki şahit lâzımdır. Bunun aksi olarak halkın ruhundan kopan bir kaideyi gösteriniz de ben de kaani olayım.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Kanun diyor ki: Şahitsiz de adam asılır.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Onu bizim teşkil ettiğimiz İstiklâl mahkemeleri yapar. Başka kimse yapamaz. Binaenaleyh şimdi bu sözler bir kişi tarafından söyleniyor ve o sözleri de diğer fert işitmiş oluyor. Daha birtakım şeyler vardır ki, cevap verilmedi. Fakat hatırimda kalmadığı için bu hususta ben de cevap veremeyeceğim. Şimdi ben de Refik Şevket Bey gibi hissî nikata geçiyorum. Efendiler, beş altı gün evvel İstanbul'dan geldim. İstanbul'da bir hâdiseye şahidoldum. Meselâ her hangi bir idman kulübünde bir intihap yapılıyor. İki arkadaştan birisi kazanamıyor. Kazanamayınca gidiyor, bu adam Kuvayi Milliyeye muhaliftir, şöyle demiştir, böyle demiştir, diye bir jurnal veriyor. O adamın peşine bir hafiye takılıyor, takibetmeye başlıyor. O zavallı adam titriyor. Bana geldi dedi ki: Yahu bu nedir? Hiç rahat edemeyecek miyiz? Rica ederim dünyadaki insanların hepsi bir insanı mükemmel midir? Yani birbirine garazı nefsanisi olup da gelip aleyhte şahadet etmiyecekler midir? Acaba böyle şeyler mevcut değil midir? Rica ederim bir karar verirken, hissiyatınızı bir noktada temerküz ettirirken bütün nıkatı müsavi tutunuz. Size soruyorum: Abdülkadir Kemalî Bey kardeşimizin riyaset ettiği İstiklâl Mahkemesinin idama mahkûm ettiği bir adamı Fransızla yaptığımız itilâf mucuibince affettik. İdama mahkûm olup da affedilen bu adam buradakilere; Mecl'se melûn diye telgraf çekti. Ve o adam el'ân memlekette ve bir gazetenin başındadır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Şahsiyeti mâneviyeye telgraf çekiyor. Çekenlerin eli kırılınsın.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Sonra efendiler, Elâziz'den ve bâzı yerlerden dediler ki: Zaten bu Meclisi karışıklıkta int'habettik, kıymeti yoktur. Binaenaleyh istifa etmelidirler. Rica ederim, bu adamlar Meclisin haysiyetine dokunmadılar mı?

HULÜSİ B. (Karahisarı Sahib) — Onlar sipariş edilmiş telgraflardır.

ALİ ŞÜKRÜ B. — Rica ederim, onlar Mec-

lisin meşruiyetine karşı söz söyledikleri zaman Yunan işgali altında değillerdi. Onlar, Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhine söz söylerken, telgraf çekerken ve gazetelerde yazı yazarken bir şey söylemedik. Dört kişi toplanmış, bu adam şöyle dedi, böyle dedi, demiş; bunun için bu adamın sözü Meclisi yıkmaya mâtuf telâkki edilmiştir. Meclisin vazifei tarihiyesini ifa ettiği ve kudretini gösterdiği bir anda, meşruiyetini gösterdiği halde, gayrimeşru diyenler vardır. Maatteessüf telgrafla bunu buraya yazmışlardır. Bunlar gazetelerle neşir ve işaa edilmiştir. Refik Şevket Bey arkadaşımız neden bunlara karşı ses çıkarmadılar? (Sağdan bravo sadaları, alkışlar).

Efendim, bu adam demiş ki: İngilizlerin dediğini yapmazsak Büyük Millet Meclisi kundura boyacısı kadar olamayacaktır. Efendiler! Demin söylediğim gibi gelen telgrafta bizim için, «Bu adamlar düşmandan daha eşna'dır.» diyordu. Eğer adalet için mizanınız varsa bir olsun. İki türlü mizan olmasın. Binaenaleyh Abdülkadir Bey biraderimizin sözlerine ricat ederek diyorum ki; ihtimal ki, tehlike anında bu tarzda söz söyleyenleri mahkûm ettik. Yani zaruret vardı. Tehlike anında bu mahzurları bir dereceye kadar düşünmiyebilirdik, fakat hamdolsun bugün memleketimizi kurtardık. Şimdiye kadar böyle diyenlerin hiçbir tesiri olmadı. Nütekim gelen telgrafa ve saireye hiçbirimiz tenezzül edip de cevap vermedik. Bu itibarla bizim kurtaracak hiçbir şeyimiz yoktur. Efendiler siz bugün Adana'da bilfiil memleket aleyhine çalışmış olan adamları affetmiş bulunuyorsunuz. Rica ederim bu adam idama mahkûm olan o adamdan daha eşna' mıdır? Sonra bu adam Türk değil midir? Müslüman değil midir? İdama mahkûm olan o adam bugün gazetesinin başında yazı yazıyor. Onu affediyoruz da....

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Cenab Şahabettin Beyle, Süleyman Nazif.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Cenab Şahabüddin Beyle Süleyman Nazif Beyin yazdıklarını nazarı dikkate alınız. Zannediyorum bu adamın sözlerinden daha ağır lâflar yazmışlardı. Sonra Cenab Şahabüddin Beyle Süleyman Nazif Beyin yazmış olduğu yazılar bu adamın sözü gibi değildir. Belki bütün memleketi, bütün milleti işgal edecek derecede yazılardır. Ni-

çin onlara ses çıkarmıyorlar. Bu itibarla mücadelemiz büyüktür. Meclis de büyüktür. Bunlar da efradı millettendir, nüfusumuz azalmıştır. Binaenaleyh ufak tefek cürümleri varsa - ki bendenizce yoktur - affetmek doğrudur. Siz affetmezseniz affettireceklerdir. Görüyorsunuz ki Sulh Muahedesi mucibince affettiriyorlar, bu doğru değildir. Biz affedelim. Tesir altında affetmektense biz daha evvel affedelim. Bu suretle bizim büyüklüğümüzü görsünler.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Söylediğiniz sözler, hukuk ve ceza lâfzının aleyhindedir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — İşte hukuku ne kadar bildiğiniz gözüktü.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — Efendiler eğer halkın dediği hakkın dediği ise ben, ne Ali Şükrü Beyin, ne de Hüseyin Avni Beyin ve ne de muhterem refiklerinin, halkın dediklerine tercüman olmadıklarını iddia edeceğim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Güzel takdir buyuruyorsunuz...

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — Efendiler, birkaç soru sordunuz, dediniz ki; bu sözlerden memleket mutazarrır olmuş mudur? Bu sözlerden mutazarrır olan kimlerdir? Ben cevap vereceğim: Bu sözlerden, memleketin nâmuslu evlâtları mutazarrır olmuştur. Bu sözlerden, sizin iki buçuk sene yolunuzu bekliyen, ordularımızın yolunu bekliyen, ve Yunanlıların gitmesine gece gündüz dua eden nâmuslu adamlar, ağlıyan adamlar mutazarrır olmuştur. Efendiler böyle yüzde bir, binde bir, on binde bir, memleketin saadeti, şerefi ve haysiyeti ile alâkadar olmıyan adamların yanında yüzde doksan dokuz, binde dokuz yüz doksan dokuz nâmuslu adamlar vardır. İşte ekseriyet teşkil eden bu adamlar mutazarrır olmuştur.

Efendiler bu adamlar sizin muvaffakiyetinizi haber alarak memnun olurken Cenâbı Hakka şükrederken bu melûnlar bunların sözlerini duyuyorlar, müteessir oluyorlar, ağlıyorlardı. İşte bu sözlerden müteessir ve mutazarrır olan onlardır. Memaliki müstahlasada bulunan bu adamların mevcudiyetidir ki, nâmuslu adamların kuvvei mânevîyesinde bir tenakus husule getirir. Bu da âzîm bir zarardır. Eğer bu zararı kâfi görüyorsanız bu zarar hâlâ devam etmektedir. Bursa'nın meşgul olduğu zamanlarda bütün milletin mahbubu kalbi olan Büyük Mil-

let Meclisinde bulunanlara bir kin ve gayz ve husumet edenler vardı. Bu adamlar bizim hükümetimiz kendilerini kurtardığı zaman, memlekete hizmet edenlerin takdir ve memlekete düşmanlık etmiş olanların tecziye edilmesine intizar ediyorlardı. Bursa'nın istirdadı gününün ertesi günü sizin hâkimlerinizin oraya gitmesini bekliyorlardı, bu adamlar istiyorlardı ki, memlekete hizmet etmiş olanlar hakkında Büyük Millet Meclisi takdiratını ibzal etsin ve Büyük Millet Meclisine hiyanet etmiş olanları tecziye etsin. Fakat biz bunu böyle yapmadık.

HAMDİ B. (Biga) — Tarifi gayrikabildir...

MUHİDDİN BAHA B. — Siz ki, memaliki meşguleye gitmiş bir zatsınız. Siz de memleketinizde elbette benim duyduğum şikâyet sadalarını duymuşsunuzdur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bu mesele ile alâkadar değildir.

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — Bu mesele ile alâkadar değil buyurduğunuz pek muhterem bir hissiyattır. Kabul ederim. Benim söylediğim hissiyat, halktan gelen ve ekseriyeti âzime ve kahireden gelen, milletten, memleketten gelen hissiyattır. (Soldan, alkışlar)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bu mesele ile alâkadar değildir.

MUSTAFA B. (Kozan) — Reis Bey rica ederim, yalnız o mu söyleyecek? Biz onu dinledik, yalnız Hüseyin Avni Bey mi, tasdik edecek?...

MUHİDDİN BAHA B. (Bursa) — Efendiler hiç şüphe etmiyorum ki, bir süreü lisan vâkı olmuştur. Arkadaşımız Abdülkadir Kemali Bey dediler ki: Bütün milleti mi mahkûm edeceğiz? Hâşa... Efendiler bütün milleti değil; milletin binde birini, yüz binde birini, hainleri tecziye edeceğiz. (Alkışlar) Efendiler merhamet edeceksiniz, şerefleri, haysiyetleri rencide edilmiş adamlara merhamet ediniz.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Bu mesele mühim bir şekil almıştır, söz istiyorum.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Bursa'da böyle yirmi kişi, elli kişi, seksen kişi çıkabilir. Fakat efendiler! Elli kişi doksan bin kişinin yüzüne bakmaktadır. Birgün Yunanlıların elini tutarak, bize nispet veren, bizi tahkir eden, bizim milli, dinî haysiyetimizle oynıyan bu adamlar bugün yine bizim yanımızda serbest olarak, doluşacaklar mıdır? Bizim gibi serbest olacaklar mıdır?

Efendiler bunun cevabını vermek lâzımdır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Veriniz, hay hay!

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Sonra henüz dâva bitmiş değildir. Tefrikadan bahsediyorsunuz. Eğer Büyük Millet Meclisine ve onun haysiyet ve şerefine taallük eden sözleri söyleyen hainler tecziye edilmezse, bir mahkemenin verdiği karardan dolayı o mahkemenin heyeti hâkimesi Müfid Efendi Hazretlerinin teklif ettikleri veçhile ceza görmek mevkiine düşerler.

REFİK B. (Konya) — Ali Kemalî ne için sormuyorsunuz öyle ise!

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Bu memlekette adalet, bu memlekette şeref ve haysiyet için vücudunu tehlikeye koyanlar nerede kalıyor! Efendiler, tefrika ancak bu herifleri affetmekle olur.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Kararsız nef-yoldu, gökları köşede kaldı.

RASİH Ef. (Antalya) — İstizah yap, sual yap.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Ben kimseye birşey söylemiyorum. Yalnız mücrimleri tecziye, tahtie ediyorum. Kim olursa olsun tel'in ediyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Cürüm yoktur ki.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Bura-ya gelir, söylersiniz. Ben de sizinle beraber olurum. Cürüm vardır, Büyük Millet Meclisini tahkir eden, meşruiyetine isyan eden mücrimdir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — İşte o gelen telgraflar.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Onlar da mücrimdir. Eğer varsa ben onlardan bahsetmiyorum. Memaliki meşgulede yapılan fiilî cürümleri söyleyecek arkadaşlarınız da çıktı bu kürsüye. Efendiler kavli cürümlerin ehemmiyeti yoksa, yani nazarı dikkate alınmıyacak ise aynı mahiyette olan fiilî cürümlerin ehemmiyeti olmanak lâzımgelir.

LÜTFİ B. (Malatya) — Fiil başka, kavil başka.

MUHİDDİN BAHA B. (Devamla) — Efendiler bu adamı affederseniz belediye balkonundan halka hitabederek Lyold George Cenapları muhtariyet bahsetti diyen adamın da affedilmesi lâzımdı. (Soldan, alkışlar) Büyük Millet Meclisinin zulmünden, buraya geleceklerin hakaretin-

den bizi Lloyd George kurtaracak, diyen melûnun da affedilmesi lâzımgelir. Efendiler! Hakikaten halkın sözü, hakkın sözü ise halk, memaliki meşgulede iki buçuk senede haysiyet ve şerefini düşmanların gözü önünde düşmanlarla beraber terzil ve imha eden hainlerin tecziye edilmesini istiyor ve onun için Büyük Millet Meclisi bu memleketin selâmeti âtiyesi namına kudret ve kuvveti namına bu adamları tecziye edecektir ve etmelidir. Dâvamız bitmemiştir. Mücrimlere cüret verecek, mücrimleri âtide yapacakları fenalıklara teşvik edecek kararların bu Meclisten çıkmasını bu milletin şerefi namına, bir memleketin haysiyeti namına kısmet etmemesini Allah'tan tazarru ediyorum. (Sol taraftan alkışlar)

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında tavriler vardır.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Ben sürcü lisan değil, gördüklerimin neticesi olarak ve bilerek söylüyorum.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Hepimiz söz istiyoruz.

REİS — Müzakerenin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Mezkûr hüküm muvafıkı adalet olmadığundan hükmün ref'ini teklif ederim, efendim.

Ergani

Emin

REİS — Efendim, tavrilerin iki fıkrası vardır. Birisi müzakerenin kifayetine, birisi de hükmün ref'ine. Evveleminde müzakerenin kifayetini reye vaz'edeceğim. Müzakerenin kifayetini kabul edenler ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Diğer bir tavriler daha vardır. Hakkı Hâmi Beyin, Emin Beyin ikinci fıkrasının aynıdır.

Riyaseti Celileye

Meselede hiyaneti vataniye cürmü yoktur, bi-naenaleyh, hükmün ref'ini teklif ederim.

Sinob Mebusu

Hakkı Hâmi

REİS — Ref'i hüküm kabul edenler ellerini kaldırsın. Ref'i hüküm ekseriyete iktiran edemedi. Mazbatayı reyî âlinize vez'ediyorum. Encümenin mazbatasını kabul edenler ellerini kaldırsın. Encümenin mazbatasını kabul edildi, efendim. Beş dakika teneffüs.

Hitami Celse; saat : 3,40

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 3,50

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KATIPLER : Süleyman Sırrı Bey (Yozgad), Hakkı Bey (Van)

REİS — Celseyi küşadediyorum. Malûmu-âliniz Muhakemat Heyeti intihabı yapmıştık. Beş âza noksandır. Onların intihabına başlıyoruz.

RAGİB B. (Kütahya) — Reis Bey ekseriyet kazananlardan reyî işari ile intihabedelim, emsali geçmiştir. Böyle yapacak olursak vakit zayi edilmiş olmaz.

REİS — Efendim, elimizde bir kanun vardır. Bu kanun intihabı âmirdir. Hükümünü tatbik ile memuruz. (Kaç kişi, sesleri) Beş âza noksandır. Hakkı Hâmi Bey de istifa ediyorlar. Şu halde altı kişi noksandır. Altı âza intihabediyoruz.

Efendim, ekseriyet kazananların ismini okuyoruz. Haydar Bey (Van), Hafız İbrahim Efendi (İsparta), Hüsnü Bey (Bitlis), Ragıb Bey (Amasya), Tahsin Bey (İzmir), Sırrı Bey (Ergani), Müfid Efendi (Kırşehir), Nâdir Bey (İsparta), Abdülğani Bey (Siverek), Esad Bey (Mardin) dir. Reyler toplandı.

Efendim, istihsal âra hitam bulmuştur.

7. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Müdafaai Milliye bütçesine tahsisat ilâvesine dair kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, Müdafaai Milliye Vekili Paşa Hazretleri Heyeti Vekilede meşgul. Müdafaai Milliyyeye ait bir Avans Kanunu lâyihası var. Muvazenei Maliye Encümeni intaetmiştir. Müsteşar Sadullah Beyefendi müzakeresine hazır. Tensibederseniz müzakerede edelim. Etmezseniz Celseyi tatil ederiz. Müzakerneyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim okuyoruz.

Heyeti Vekilenin Sekizinci Avans kanunu lâyihası

MADDE 1. — 28 Şubat, 6 Mayıs, 3 Temmuz, 12 Ağustos, 20 Eylül ve 11 Teşrinisani 1338 tarihli Avans kanunlarıyla verilmiş olan elli bir milyon liralık tahsisata ilâveten Müdafaai Milliye Vekâleti için üç milyon yedi yüz otuz altı bin iki yüz altmış beş liranın avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

MADDE 2. — İşbu avansın sarfiyatı Müdafaai Milliyenin bin üç yüz otuz sekiz senesi için Muvazenei Maliye Encümenince tesbit ve tasdik edilen bütçesi fusul ve mevaddına tatbik olunur.

MADDE 3. — 1337 ve 1338 seneleri zarfında Müdafaai Milliye Vekâletince işgal edilen ve edilecek olan emakin ve emlâki hususiyenin tahakkuk eden bedeli icarları seneleri tahsisatından tesviye olunacaktır.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neğrinden muteberdir.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Maliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri me-murdur.

	20 . 2 . 1339
İcra Vekilleri Heyeti Reisi	Şer'iye Vekili
Hüseyin Rauf	Vehbi
Müdafaai Milliye Vekili	Adliye Vekili
Kâzım	Rifat
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
Ali Fethi	İsmet
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	İsmail Safa

Nafia Vekili İktisat Vekâleti Vekili
Feyzi Feyzi
Sıhhiye Vekili Erkânı Harbiyei
Bufunamadı Umumiye Vekili
Fevzi

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Bugüne kadar muhtelif tarihli kanunlarla verilen 84 000 000 liralık tahsisata ilâveten Müdafaa-i Milliye Vekâletine mahsus olmak üzere 3 735 517 liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmesi hakkında İcra Vekilleri Heyetinin encümenimize muhavvel 21 Şubat 1339 tarihli lâ-yihai kanuniyesi tetkik ve müzakere edildi. Müdafaa-i Milliye sarfiyatının encümenimizce tesbit edilecek fusul ve mevadda tatabiki esası evvelki avans kanunlarıyla kabul edilmiş idi. Encümenin tesbit eylediği Müdafaa-i Milliye bütçesi yekûnu umumisi 52 943 441 lira olduğu halde bugüne kadar muhtelif tarihli kanunlarla verilen avanslardan vekâlete ancak 49 207 924 lira tefrik edilebilmiş ve binaenaleyh aradaki 3 735 517 liralık farkın avans tahsisatına ilâvesiyle sarfına mezuniyet itası tabii bulunmuş olmakla lâ-yiha bazı tadilat ile kabul ve yeniden bittanzim Heyeti Celileye takdim kıldı.

Reis	Mazbata Muharriri	
Gazianteb	Hakkâri	
Ali Cenani	Mazhar Müfid	
Kâtip	Âza	Âza
Yozgad	Çorum	Kırşehir
Feyyaz Âli	İsmet	Yahya Galib
Âza	Âza	Âza
İçel	Yozgad	Çorum
Mehmed Sâmî	Bahrî	Sıddık
	Âza	
	Erzurum	

Hini imzada bulunmamıştır.

Kanun lâ-yihası

MADDE 1. — 28 Şubat ve 6 Mayıs ve 3 Temmuz ve 21 Ağustos ve 20 Eylül ve 11 Teşrinievvel ve 14 Kânunuevvel 1337 tarihli Avans kanunlarıyla verilmiş olan seksen dört milyon liralık tahsisata ilâveten Müdafaa-i Milliye Vekâleti için üç milyon yedi yüz otuz beş bin beş yüz on yedi liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

MADDE 2. — İşbu avans sarfiyatı Muvazene-i Maliye Encümenince tesbit ve tasdik edilen fusul ve mevada tatabik olunur.

MADDE 3. — 1337 ve 1338 seneleri zarfında Müdafaa-i Milliye Vekâletince işgal olunan emlak bedeli icarları mezkûr senelere ait Müdafaa-i Milliye bütçesinin 326 ncı faslının yedinci icarat maddesinden tesviye olurur.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri me-murdur.

REİS — Efendim, Mazbata Muharriri izahat verecektir.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Heyeti Aliyenizin Muvazene-i Maliye Encümenine verdiği salâhiyet mucibince Müdafaa-i Milliye bütyesi 52 milyon 943 bin 441 lira olmak üzere tesbit edilmiş ve tesbit edilen bu miktara göre esbabı mucibe mazbatasanda da arz ettiğimiz veçhile muhtelif yedi avans kanunu ile Müdafaa-i Milliye Vekâletine verilen 49 207 924 lira tahsis edilmişti. Halbuki encümeninizin tesbit ettiği kadronun miktarı Heyeti Aliyenizin muhtelif Avans kanunlarıyla vermiş olduğu mebalig arasında üç milyon yedi yüz otuz beş bin beş yüz on yedi lira kalıyor. Tabiidir ki, tesbit edilen bu kadro mucibince tahsisat vermek mecburiyeti vardır. Encümen bunu muvafık görmüştür. Üç milyon yedi yüz otuz beş bin beş yüz on yedi lira ifâvesi hakkında Heyeti Vekileden gönderilen lâ-yihai kanuniyeyi cüzi tadilat ile Heyeti Aliyenize takdim ediyoruz.

Gerçi sene nihayetinde böyle bir tahsisatın yeriden itası nâbemahâl gibi görünürse de böyle bir suali mukaddere..

ŞEVKET B. (Bayezid) — Nâbemahaldır ya.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Bakınız, Şevket Bey şimdiden başladı. Siz sormadan ben cevabını vereyim. Sene başına dört beş gün kalmışken böyle üç, dört milyon liralık avans vermektense 49 milyon küsur bin lira tahsis edilen bir Vekâlet, aşağı - yukarı bütçe tasarrufatıyla bu, beş, altı günü idare edebilir. Fakat efendiler Müdafaa-i Milliye'nin naktiye

masrafı olarak Şimendifer İdaresine iki milyon lira borcu vardır ve yine malûmu ihsanınız, Müdafaai Milliye Aşardan birçok emval almıştır. Bunun mukabilini Maliyeye tediye etmeye mecburdur. Bundan dolayı aşağı - yukarı bir, bir buçuk milyon liranın şimdilik tediyesi lâzımgelir. Bu sene tahakkuk eden masarifin senei âtiyede malûm olan müddeti mütemmimime zarfında tesviyesi icabeder. Halbuki Meclisimizin bir usulü vardır. Müddeti mütemmimime için biz para vermiyoruz. Tahsisat kabul etmediğimiz için bu tahsisatın şimdiden Müdafaai Milliye bütçesine vaz'ı ile bu parayı vermek lâzımdır. Şu halde 3 735 517 liranın verilmesi lüzumu derkârdır. Zaten tamamen alınan miktarla bu defa vereceğimiz miktar tetkik edilecek olursa 52 943 441 liraya tamamen baliğ oluyor. (Demek fazla bir şey vermiyoruz sesleri) Hayır fazla bir şey vermiyoruz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Müsaade buyurunuz. Bir şey sual edeceğim. Bu, elli iki milyon küsur bin lirayı Müdafaai Milliye bütçesi olarak şimdi kabul etmiş oluyoruz. Yani bütçe çıkmış olacak demek.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Evet.

REİS — Efendim başka söz istiyen yoktur. Heyeti umumiyesi hakkında müzakereyi kâfi görüp maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir efendim.

Sekizinci Avans Kanunu

MADDE 1. — 28 Şubat ve 6 Mayıs ve 3 Temmuz ve 21 Ağustos ve 20 Eylül ve 11 Teşrinievvel ve 14 Kânunuevvel 1338 tarihli Avans kanunlarıyla verilmiş olan seksen dört milyon liralık tahsisata ilâveten Müdafaai Milliye Vekâleti için üç milyon yedi yüz otuz beş bin beş yüz on yedi liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

REİS — Efendim birinci madde hakkında söz istiyen yoktur. Bu maddeyi aynen kabul edip ikinci maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi okuyoruz :

MADDE 2. — İşbu avans sarfiyatı Muvaze-

nei Maliye Encümenince tesbit ve tasdik edilen fusul ve mevadda tatbik olunur.

REİS — Efendim ikinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) İkinci maddeyi reyi âlinize vaz'ediyorum. Aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Üçüncü maddeyi okuyoruz :

MADDE 3. — 1337 ve 1338 seneleri zarfında Müdafaai Milliye Vekâletince işgal olunan emlak bedeli icarları mezkûr senelere ait Müdafaai Milliye bütçesinin 326 nci faslının yedinci icarat maddesinden tesviye olunur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Okunan madde hakkında izahat versinler.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim malûmu ihsanımız ciheti askeriyenin işgal ettiği mebanî hakkında - zannı âcizaneme göre - 7 Mart 1332 tarihli bir Kanun var. Fakat bu kanunda işgal edilen mebanî ücretlerinin usulü dairesinde tesviyesi vakti sulha tehir edilmiştir. Yani hem kanun yapılmış, hem de tediyesi sulha tâlik edilmiştir. Tediye için 1334 senesi Muvazenei Umumiye Kanununa bir meblâğ da konuyor. Binaenaleyh biz de bir miktar para koyduk. Fakat muahharan bu tevil bertaraf ediliyor. 1337 - 1338 senelerinde ciheti askeriyenin işgal etmiş olduğu mebaninin ashabına kira, ücret vermek için bunu koyduk. Ve parası da verilmiştir. Zannedirim Heyeti Celileniz kabul eder.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Tediyesini tekeffül edebilir misiniz?

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Efendim malûmu ihsanımız, tediyesini tekeffül aidolduğu vekâlete aittir. Biz parasını vermeye mecburuz. Tesviyesini tekeffül edince mesul olmamız lâzımgelir. Halbuki ben mebusum, mesul olamam.

NÂFİZ B. (Canik) — Bol keseden sarf ediyorsunuz.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — 1334 Bütçe Kanunu esas ittihaz edilerek 1337, 1337 seneleri bedeli icarları tediye edilir diyorsunuz. 1339 da var mıdır?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — 1336 - 1337, 1338 vardır; 1339 yoktur.

NEŞET B. (Kângırı) — Muvazenei Maliye

Encümeni tetkik etmiş de mi ona göre para veriyor?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim 1337 - 1338 senesinde işgal edilen mebaninin bedeli icarı olarak bize takribî olarak bir meblâğ gönderdiler. Biz de o meblâğı kabul ettik. Zannederim kâfi gelecektir. Kâfi gelmezse yine tahsisat talebedilebilir ve gelecek sene tahsisatı verilir.

REİS — Efendim üçüncü maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülieradır.

REİS — Dördüncü maddeyi reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Beğinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Heyeti umumiyesini tâyini esami ile reyi âlinize vaz'ediyorum.

Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz. (Âra istimal edildi.)

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar, bu avansa ait üç milyon lirayı kabul etmek için bendeniz de beyaz verdim. Fakat şu şartla ki; halkın otuz altı, otuz yedi, otuz sekiz senelerinde askerın münakalâtından, icar ve saireden olan paraları verilsin. Eğer bu temin edilmezse ve bilâhara bu paralar verilmezse bendeniz beyaz kâğıdımı geri alır, kırmızı veririm.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Falakaya takarız, falakaya.

REİS — Neticeyi arz ediyorum. Reye iştirak eden zevatın adedi 181, 6, müstenkif, 9 redde karşı 166 rey ile Sekizinci Avans Kanunu kabul edildi.

Efendim bir takrir var, bu gece Leylei Regaip olduğundan dolayı hürmeten vaktinden evvel Meclisin tatilini teklif ediyor. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Cumartesi günü saat bir buçukta içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 4,40

Sekizinci Avans Kanununa verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Besim Atalay (Kütahya), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Mehmed Âkif B. (Burdur), Dr. Foad B. (Bolu), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), İsmail Remzi Ef. (İsparta), Ragıb B. (Gaziantep), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Siird), Hasan Hayri B. (Dersim), Dr. Mustafa B. (Kozan), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Osman B. (Lâzistan), Şerif B. (Sinob), Operatör Emin B. (Bursa), Hacı Nuri B. (Siird), Âkif B. (Batum), Hakkı B. (Van), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Âlim Ef. (Kayseri), Behçet B. (Kângırı), Halil B. (Ertuğrul), Hüseyin Ef. (Kozan), İbrahim B. (Karesi), Ahmed B. (Yozgad), Abdülgafur Ef. (Karesi), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Kadri B. (Siird), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Mehmed Emin B. (Ergani), Haydar B. (Van),

Âtîf B. (Bayezid), Yasin B. (Oltu), Mustafa B. (Dersim), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), Mehmed Salih Ef. (Erzurum), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Hâfız İbrahim B. (İsparta), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Ali Rıza Ef. (Amasya), Bekir Sıdkı B. (Siverek) Hamdi B. (Canik), Hilmi B. (Ardahan), Hüsrev B. (Trabzon), Hakkı Hâmi B. (Sinob), Abdülhak Tefvik B. (Dersim), Sadullah B. (Bitlis), Celâl B. (Gene), Tefvik B. (Erzincan), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Nafiz B. (Canik), Hüsnü B. (Bitlis), Necmeddin B. (Siird), Hüseyin B. (Erzincan), Emin B. (Canik), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Memduh Necdet B. (Karahisarı Şarki), Şükrü B. (İstanbul), Rifat Ef. (Konya), Midhat B. (Mardin), Ruşen

B. (Gümüşane), Ömer Lûtfi B. (Amasya), Hâfız Hamdi B. (Biga), Hamdi B. (Gene), Resul B. (Bitlis), Şükrü B. (Bolu), Osman Nuri B. (Bursa), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Şükrü B. (Canik), Refik B. (Konya), Necati Ef. (Lâzistan), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Ziya B. (Kângırı), Halil Hulki Ef. (Siird), Ali B. (Karahisarı Sahib), Osman B. (Kayseri), Şakir B. (Ankara), Sabit B. (Kayseri), Rasim B. (Elâziz), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Kılıç Ali B. (Gazianteb), Osmanzade Hamdi B. (Ertuğrul), Musa Kâzım Ef. (Konya), Cevdet B. (Kütahya), Avni B. (Saruhan), Nuri B. (Bolu), Abdullah Ef. (Bolu), Dr. Fikret B. (Kozan), İbrahim B. (Mardin), Neşet B. (Kângırı), Esat B. (Mardin), Hasib B. (Maraş), Nuri Ef. (Batum), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Âsım B. (Erzurum), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), Rasim B. (Cebelibereket), Nâdir B. (İsparta), Emin B. (Eskişehir), Derviş B. (Mardin), Yusuf Ziya B. (Mersin), Abdülgani B. (Muş), Hulûsi B. (Kastamonu), Sadık B. (Kırşehir), Rasim B. (Sivas), İsmail Subhi B. (Burdur), Celâleddin B. (Trabzon), Cevad B. (Bolu), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Ahmed Mazhar B. (İstanbul), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir), Dr. Ali Haydar B. (Gene), Fevzi Ef. (Batum), Hüseyin B. (Elâziz), Fahreddin B. (Kars), Hacı Arif B. (İstanbul), Mustafa Durak B. (Erzurum), Naci

B. (Elâziz), Mustafa Necati B. (Saruhan), Abdülgani B. (Siverek), Mehmed Hamdi Ef. (Adana), Necib B. Ertuğrul, Ali Şükrü B. (Trabzon), Ali Rıza B. (İstanbul), Abdülkadir Kemalî B. (Kastamonu), Mehmed B. (Biga), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Şemseddin Ef. (Ankara), İbrahim Hakki B. (Ergani), Muhtar B. (Mersin), Sırrı B. (Ergani), Osman Kadri B. (Muş), Necib B. (Mardin), Hamdullah Subhi B. (Antalya), Şeyh Seyfi Ef. (Kütahya), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Dr. Teyfik Rüşdü B. (Menteşe), Faik B. (Edirne), Şeref B. (Edirne), Ali Rıza B. (Kars), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Faik B. (Cebelibereket), Rıza B. (Yozgad), Arslan B. (Maraş), Sıddık B. (Çorum), Refik Şevket B. (Saruhan), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Mehmed B. (Gümüşane), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Emin Ef. (Aydın), Şevket B. (Sinob), İhsan B. (Cebelibereket), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Hüseyin Sâmî B. (Eskişehir), Hasan Tahsin B. (Antalya), Diyyab Ağa (Dersim), Şeyh Fikri Ef. (Gene), Dr. Refik B. (Bayezid), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Halil İbrahim Ef. (Eskişehir), Rasih Ef. (Antalya), Cavid B. (Kars), Süleyman B. (Canik), Mesud B. (Karahisarı Şarki), Hacı İlyas Sâmî Ef. (Muş),

(Reddedenler)

Ali Rıza Ef. (Batum), İsmail B. (Erzurum), Dursun B. (Çorum), İsmail Şükrü Ef. (Karahisarı Sahib), Salih Ef. (Siird), Said B.

(Kângırı), Nusrat Ef. (Erzurum), Yusuf Ziya B. (Bitlis), Sabri B. (Kastamonu),

(Müstenkifler)

Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Hamid B. (Biga), Salâhaddin B. (Mersin), Hafız Mehmed

B. (Trabzon), Süleyman Necati B. (Erzurum), Sadeddin B. (Menteşe)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası

2. — Evrakı varide

Türkiye Hilâiahmer madalyası Nizamnamesinin bâzı maddelerinin tadiline dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihaî kanuniye

Seyrisefain İdaresinin malî kısmına ait Heyeti Vekileden mevрут lâyihaî kanuniye

Men'i müskirat Kanununa tevkifan hapsedilen Salihoğlu Ali'nin affına dair lâyihaî kanuniye

Cemiyetler Kanununa tezyili teklif edilen lâyihaî kanuniye

Sivil tayyarecilerin ihtiyat zâbiti sınıfına nakillerine dair lâyihaî kanuniyenin İadesine dair İcra Vekilleri Heyeti tezkeresi

Hiyaneti vataniyeden mahkûm Balye Müftü Vekili Ahmed ve Belediye Kâtibi Nazif efendiler hakkında Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye

Bayezid muhacirlerinden Koçhisar kazasında bulunan yüz elli hane halkının terfihine dair Bayezid Mebusu Şevket Beyin temenni takriri

Denizli Mebusu Yusuf Beyin, üç evlâdı olanların askerliklerine dair Müdafai Milliye Vekâletince bir kanun ihzârı hakkında temenni takriri

Mazbatalar

1. — Aydın Mebusu Esad Efendinin ihtiyat zâbitleriyle Milis zâbitana badettherhis muavenet icrası hakkındaki teklifinin bu gibi mesail ile işgal etmek üzere teşkil olunan muhtelit Encümene havalesi lüzumuna dair Müdafai Milliye Encümeni mazbatası

Biga kazasına merbut Danişmend, sarıca ve saire karyeler ehalisinin devri Hamidi'de Çerkezlere verilmiş olan arazinin iadesi hakkındaki istida üzerine bir karar ittihâz olunmasına dair istida Encümeni mazbatası

Havaliî Şarkıye muhacirlerinin yerlerine iadesi için Muaveneti İçtimaiye bütçesine tahsisat ilâvesine dair Muvazeneî Maliye Encümeni mazbatası

Kara Mehmedoğlu Ahmed hakkındaki hükümün ref'ine dair İstida Encümeni mazbatası

Türkiye sanayi fabrikaları hakkında Müdafai Milliye Encümeni mazbatası

Ertuğrul Mebusu Hamdi Beyle refikının, ümera ve zâbitana iki sene kıdem zammı itasına dair teklifi kanunisinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, Hürriyeti şahsiye Kanununa zeyl olmak üzere teklif ettiği mevaddı kanuniyenin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Yozgad Mebusu Rifat Beyin Tütün cezayı nakdîsinin affı hakkındaki teklifi kanunisinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin, Erzincan - Gümüşane tarikinin turku umumiye meyanına it-haline dair teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Mecburi izdivac hakkındaki teklifi kanunisine dair Şer'îye Encümeni mazbatası

Çerkez Yunus hakkındaki hükmün nakziyle yeniden tetkikat icrasına dair Adliye Encümeni mazbatası

Ahali yedindeki silâhları toplayıp Yunanlılara vermek suretiyle hiyaneti vataniyede bulunan Kütahya'nın Armut ili nahiyesinin Ferfelli Muhtarî Mehmed hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

Hâtif gazetesiyile Büyük Millet Meclisinin aleyhinde neşriyatta bulunan Kütahya'da Reşadiye Mektebi Müdürü Yusuf Hüsnü Efendi hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası

Hiyaneti vataniyeden maznun Haydar Taki ve İzzet beylerle Vali'nin Ali ve Molla Mustafa ve Azizoglu Yusuf ve Âlişer haklarında Adliye Encümeni mazbatası

Bugün müzakere edilecek mevad

Memaliki müstahlasa mahakim mukarreratı hakkındaki lâyihaî kanuniye Tedrisatı iptidaiye Kanununun on beşinci maddesi

